

Bijlage 1

Resultaten leerlingvragenlijst derde leerjaar (juni 2014)

Monitoring vernieuwde examenprogramma aardrijkskunde vmbo

November 2014

*Han Noordink
Frederik Oorschot
Elvira Folmer*

Inleiding

De leerlingvragenlijst is afgenomen in juni 2014 en ingevuld door 596 leerlingen, verdeeld over 28 klassen en 21 scholen. Zie tabel 1 voor enkele achtergrondgegevens van deze groep leerlingen.

Tabel 1: Achtergrondgegevens deelnemende leerlingen (% en aantal; N=596)

Jongens*			56%			328		
Meisjes			44%			261		
Leerwegen***				Sectoren**				
Basisberoepsgericht – bb	1,5%	9	<i>Economie</i>	36 %	207			
<i>Kader beroepsgericht – kb</i>	1,4 %	8	<i>Zorg en welzijn</i>	27 %	158			
<i>Gemengd – gl</i>	10 %	60	<i>Techniek</i>	15 %	87			
<i>Theoretisch – tl</i>	87 %	507	<i>Landbouw</i>	4 %	23			
			<i>Anders/combinatie</i>	18 %	103			

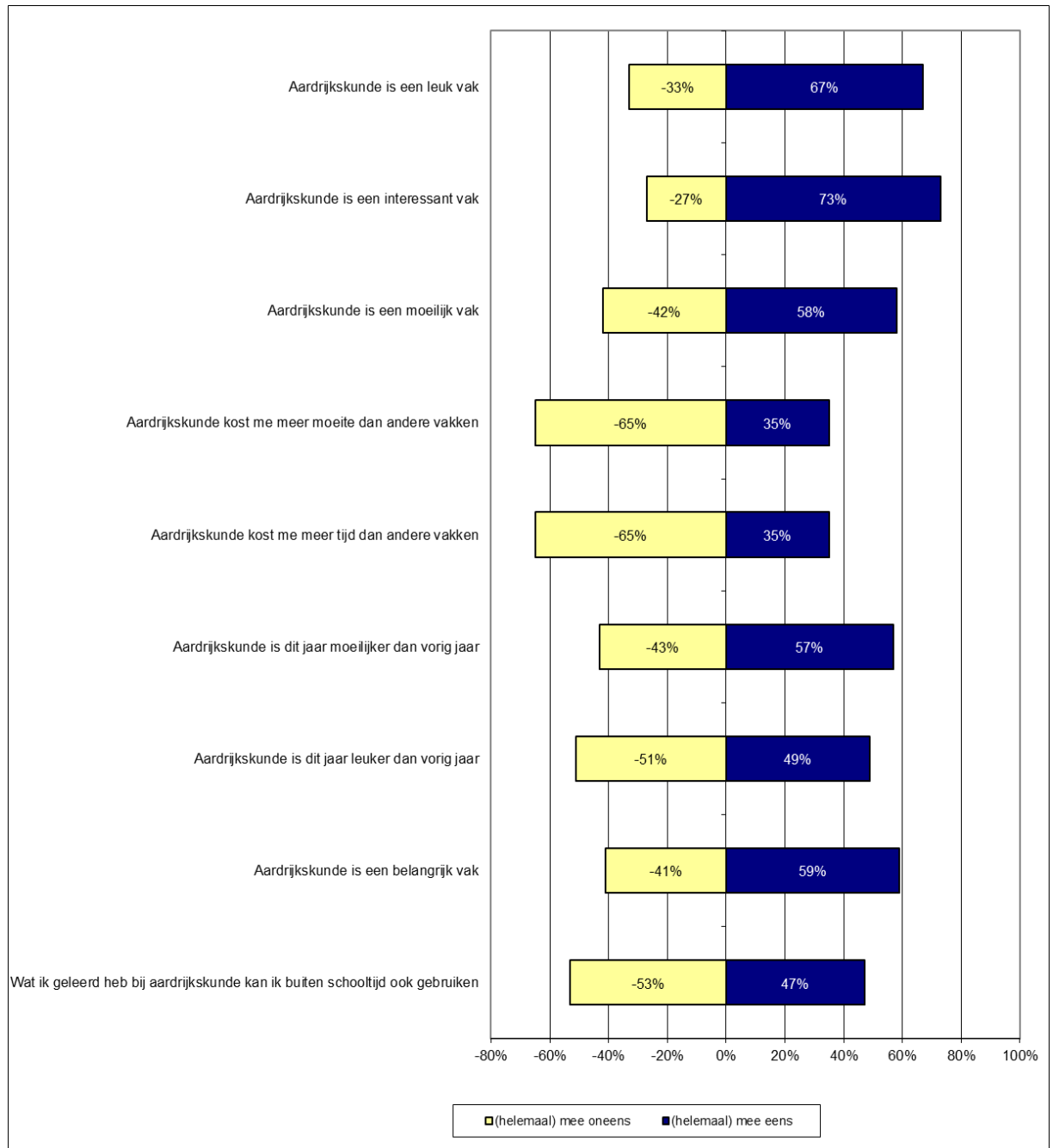
Toelichting tabel 1:

* Totale leerlingpopulatie in het vmbo, leerjaren 3-4: 52% jongens en 48% meisjes (CBS, april 2014)

** Aardrijkskunde is een vak dat vooral gegeven wordt in de sectoren Economie en Zorg en welzijn. Dit zien we ook terug in de respons op onze enquête.

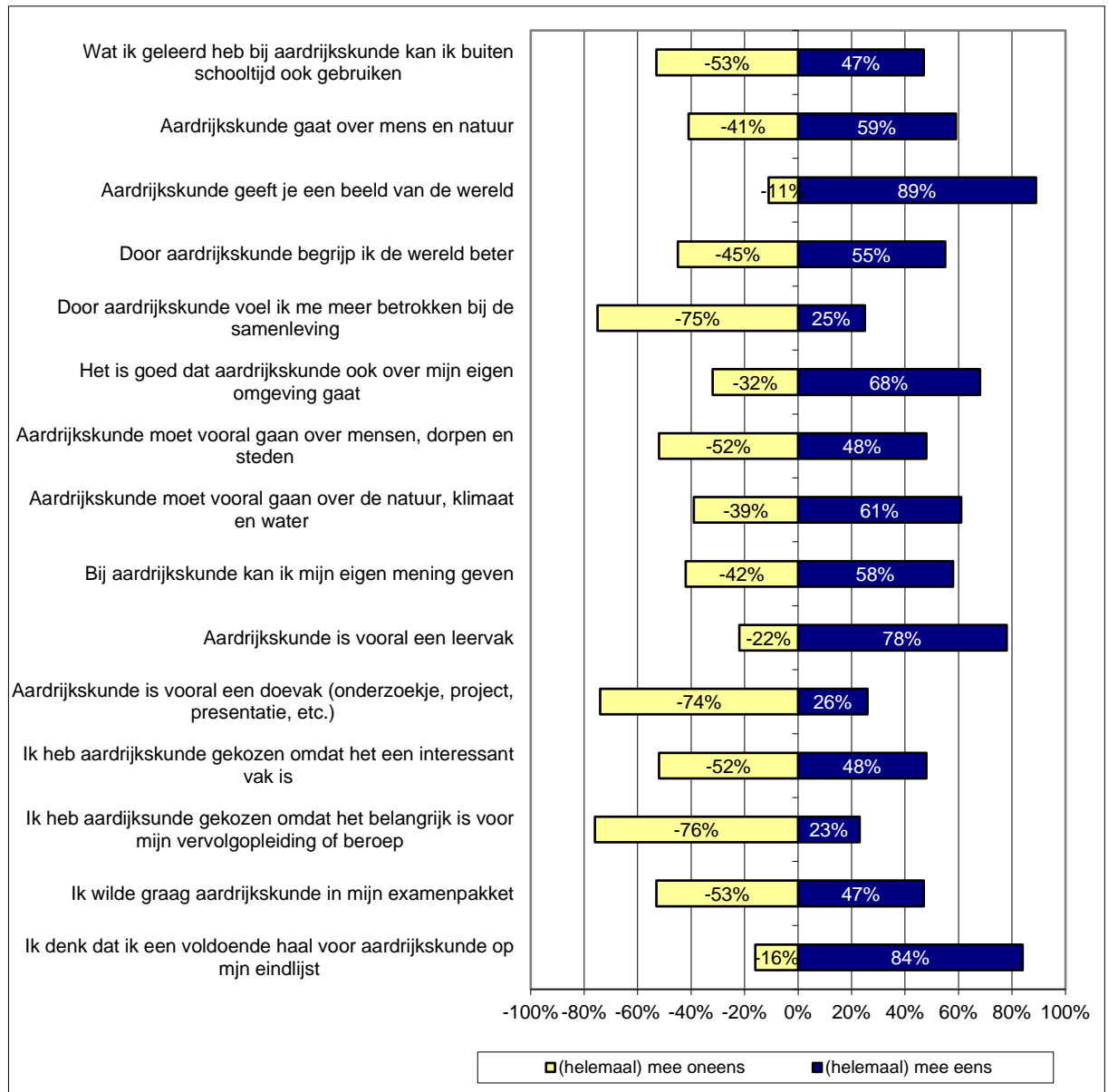
*** Binnen de bovenbouw van het vmbo (alle leerwegen tezamen) kiest 18 % van de leerlingen aardrijkskunde (2013). De verschillen tussen de leerwegen zijn groot: ongeveer 2 % van de leerlingen in bb en kb legt examen af in het vak aardrijkskunde. In vmbo-gl is dit 15%. In vmbo-tl is dit 35% (cijfers onderwijsinspectie, examenjaar 2013).
Van alle leerlingen in het vmbo die examen afleggen in aardrijkskunde (in totaal 18.240) volgde 89% (16.304) de theoretische leerweg. Ruim 5% (978) volgde de gemengde leerweg; 3% (570) volgde de kaderberoepsgerichte leerweg; 2% (388) volgde de basisberoepsgerichte leerweg (cijfers onderwijsinspectie, examenjaar 2013).
De leerlingdeelname aan de bevraging correspondeert enigszins met de landelijke cijfers wat betreft verdeling over de leerwegen. Het aantal leerlingen in bb en kb dat de vragenlijst heeft ingevuld is (dus) relatief zeer klein.

Diagram 1: Wat vind je van aardrijkskunde?

- Twee derde van de leerlingen vindt aardrijkskunde een leuk vak.
- Bijna driekwart vindt aardrijkskunde een interessant vak.
- Een kleine meerderheid vindt aardrijkskunde moeilijk.
- Een derde vindt dat aardrijkskunde meer moeite kost dan andere vakken en dat het meer tijd kost dan andere vakken.
- Een kleine meerderheid vindt aardrijkskunde moeilijker dan vorig jaar.
- Leerlingen zijn verdeeld ten aanzien van de stelling dat aardrijkskunde een leuker vak is dan vorig jaar.
- Een kleine meerderheid vindt aardrijkskunde een belangrijk vak.
- Ongeveer de helft van de leerlingen vindt dat dat aardrijkskunde buiten school te gebruiken is.

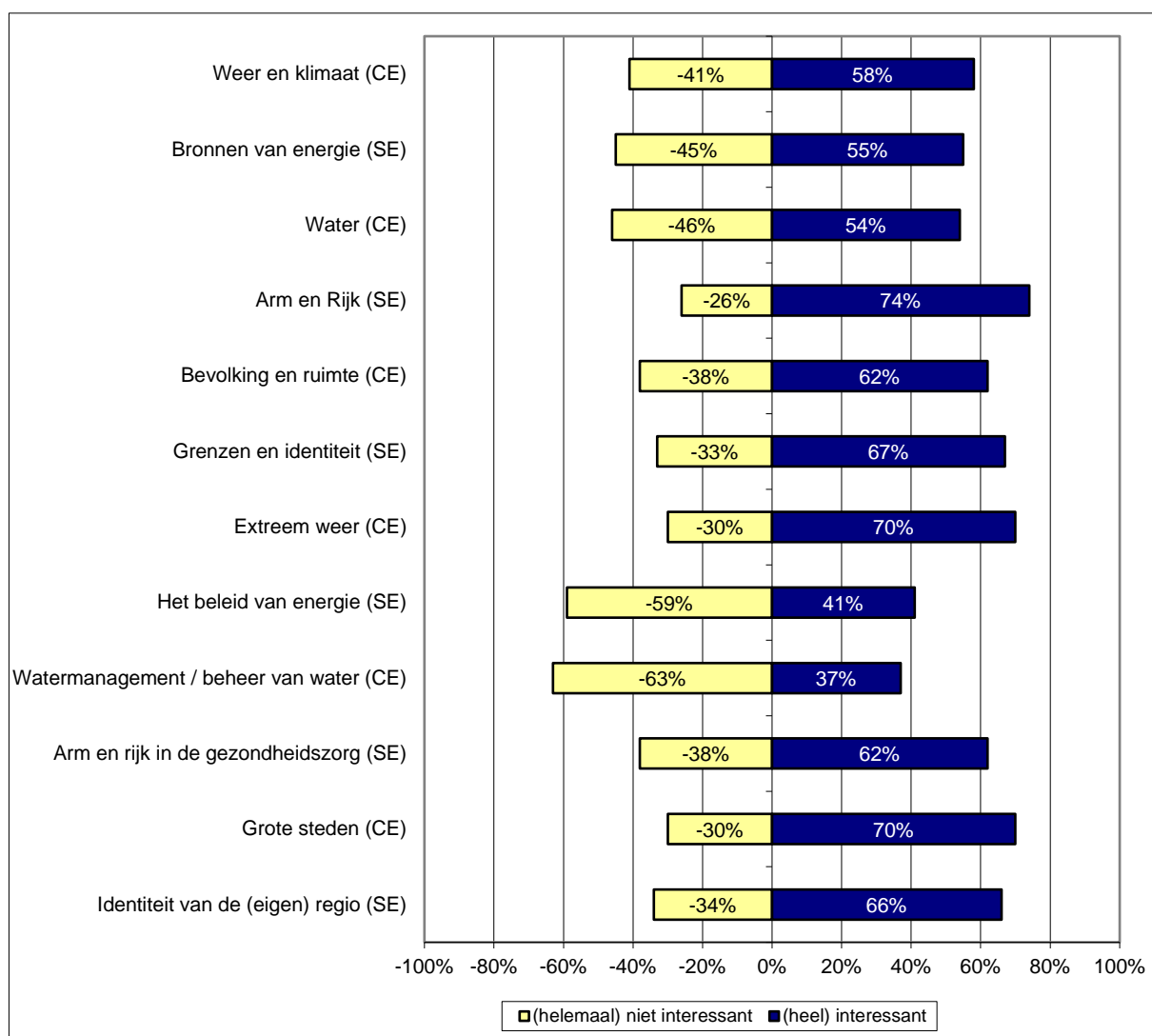
Diagram 2: Wat vind je van aardrijkskunde? (Vervolg)

- Ongeveer de helft van de leerlingen vindt dat wat je bij aardrijkskunde leert ook buiten schooltijd te gebruiken is.
- Een kleine meerderheid vindt dat aardrijkskunde over mens en natuur gaat.
- Negen op de tien leerlingen vindt dat aardrijkskunde een beeld van de wereld geeft.
- Ongeveer de helft van de leerlingen vindt dat je door aardrijkskunde de wereld beter kent.
- Slechts een kwart voelt zich door aardrijkskunde meer betrokken bij de samenleving.
- Twee derde vindt dat het goed is dat aardrijkskunde ook over de eigen omgeving gaat.
- Ongeveer de helft van de leerlingen vindt dat aardrijkskunde vooral over mensen, dorpen en steden moet gaan.
- Een kleine meerderheid vindt dat aardrijkskunde vooral over de natuur, klimaat en water moet gaan.
- Een kleine meerderheid vindt dat je bij aardrijkskunde je eigen mening kan geven.

- Leerlingen vinden aardrijkskunde vooral een leervak en geen doevak (meer dan drie kwart vindt aardrijkskunde vooral een leervak; driekwart vindt aardrijkskunde niet vooral een doevak).
- Ongeveer de helft van de leerlingen geeft aan dat aardrijkskunde is gekozen omdat het een interessant vak is.
- Driekwart heeft aardrijkskunde niet gekozen omdat het belangrijk is voor de vervolgopleiding of beroep.
- Circa de helft wilde aardrijkskunde graag in het examenpakket.
- Zes op de zeven leerlingen denkt een voldoende te halen voor aardrijkskunde op de eindlijst.

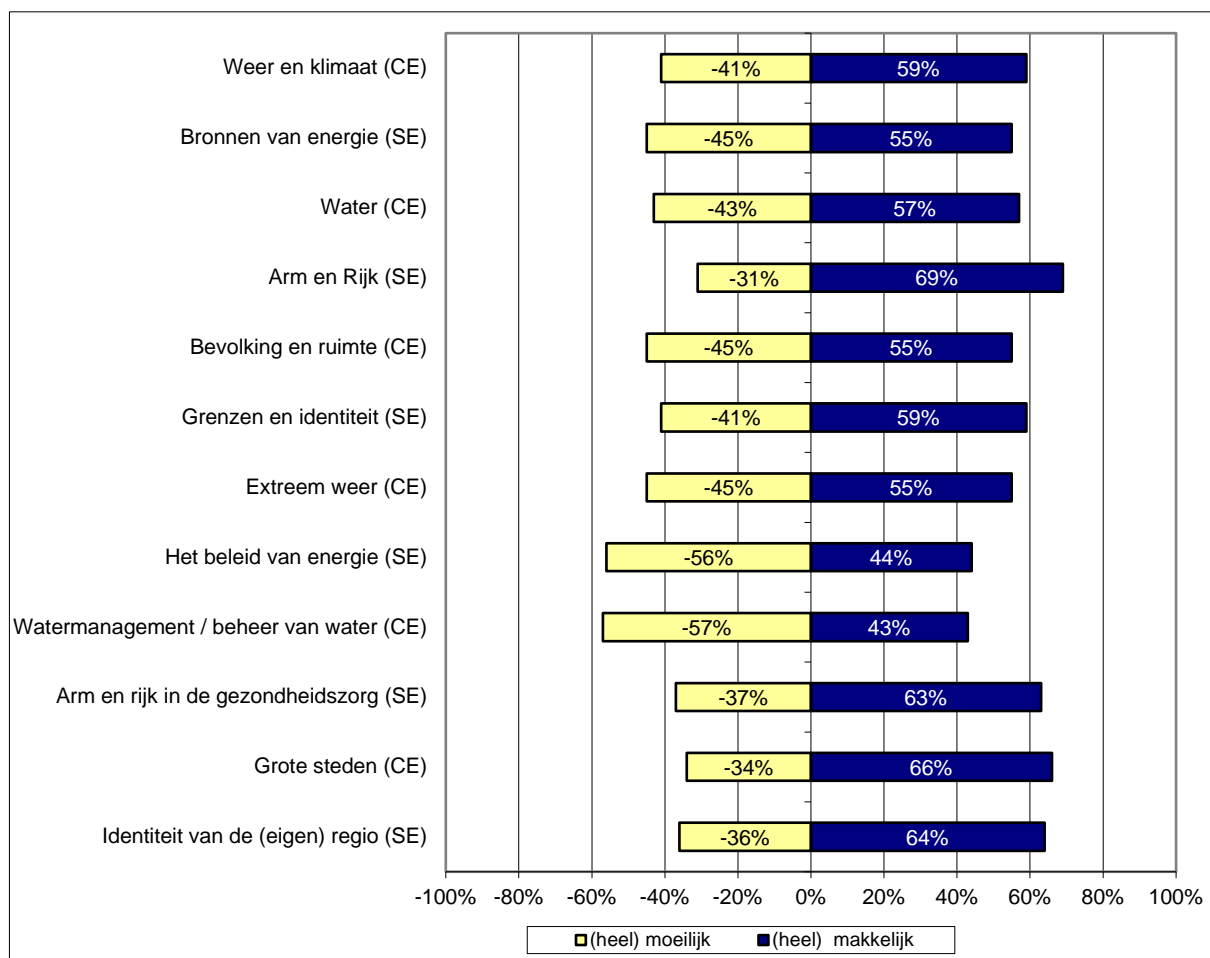
Diagram 3: Examenonderwerpen interessant?

- SE-onderwerpen van meest naar minder interessant¹:
  - Arm en rijk;
  - Grenzen en identiteit;
  - Bronnen van energie.
- Voor de CE-onderwerpen (Weer en klimaat, Water, Bevolking en ruimte) geldt dat er meer leerlingen zijn die het interessant vinden, dan leerlingen die het minder of niet interessant vinden.
- Casussen (alleen voor gl/tl) van meest naar minder interessant:
  - Extreem weer;
  - Grote steden (beide onderwerpen worden ongeveer even belangrijk gevonden);
  - Identiteit van de eigen regio;
  - Arm en rijk in de gezondheidszorg;
  - Beleid van energie;
  - Watermanagement/beheer van water.

¹ Let wel: een relatief grote groep leerlingen heeft (nog) geen oordeel over CE-onderwerpen; de meeste docenten behandelen deze leerstof in leerjaar 4.

Diagram 4: Examenonderwerpen moeilijk?

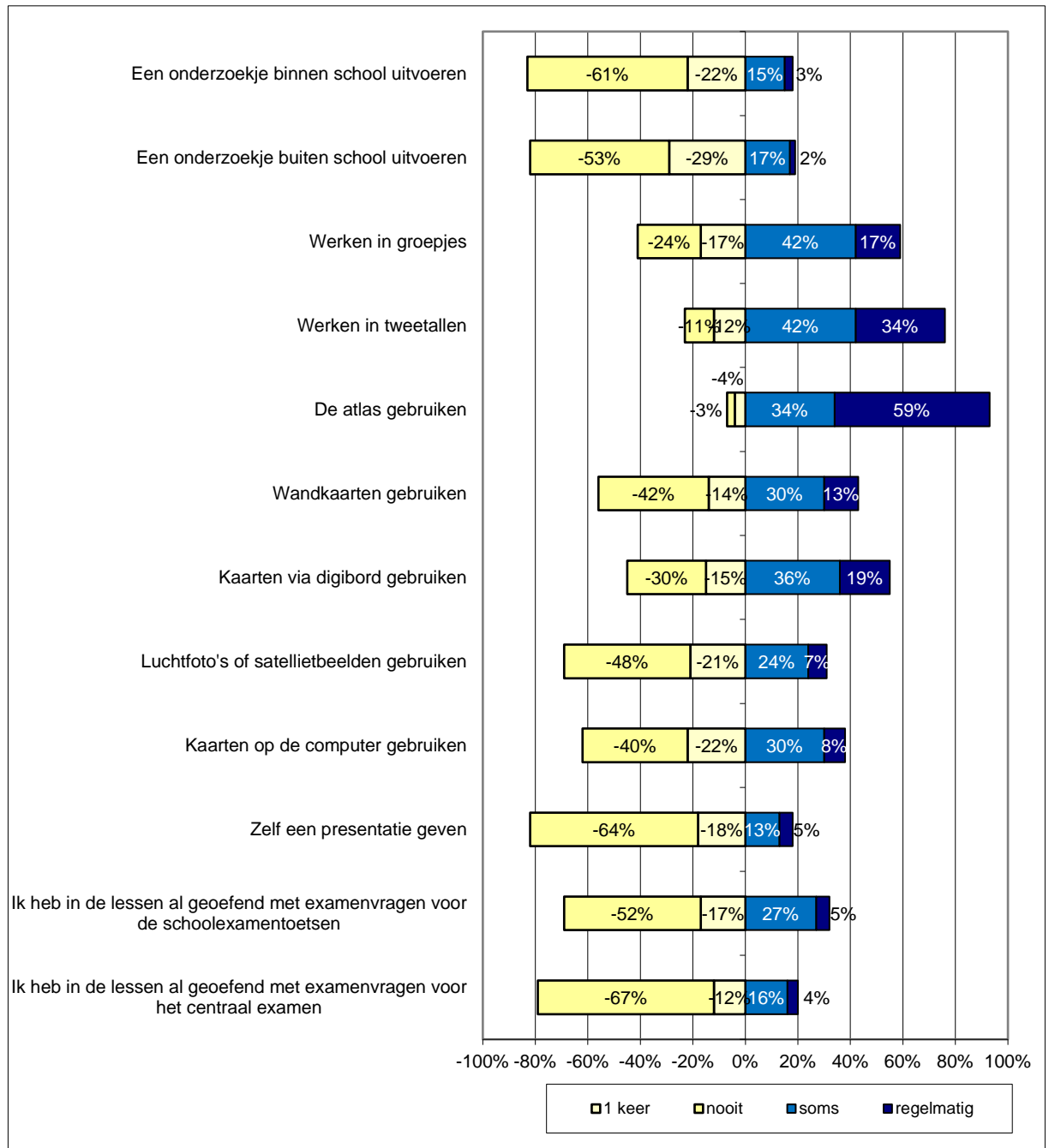

- Voor alle onderwerpen² geldt dat het percentage leerlingen het (heel) makkelijk vindt groter is dan het percentage leerlingen dat het (heel) moeilijk vindt. Arm en rijk wordt door een relatief grote groep leerlingen gezien als een (heel) makkelijk onderwerp.
- Voor de casussen³ (alleen gl/tl) geldt dat veel leerlingen er (nog) geen oordeel over hebben. De SE-casussen zijn vaak al wel behandeld in het derde leerjaar. De volgende SE-casussen worden door relatief veel leerlingen als (heel) makkelijk beoordeeld: Arm en rijk in de gezondheidszorg, en Identiteit van de (eigen) regio. Het beleid van energie wordt daarentegen relatief vaak als (heel) moeilijk getypeerd.

² Examenonderwerpen zijn: Weer en klimaat; Bronnen van energie; Water; Arm en rijk; Bevolking en ruimte; Grenzen en identiteit.

³ Examencasussen zijn: Extreem weer; Energiebeleid; Watermanagement; Arm en rijk in de gezondheidszorg; Bevolking en ruimte in grootstedelijke gebieden; Regionale identiteit.

Diagram 5: Wat doe je bij aardrijkskunde?

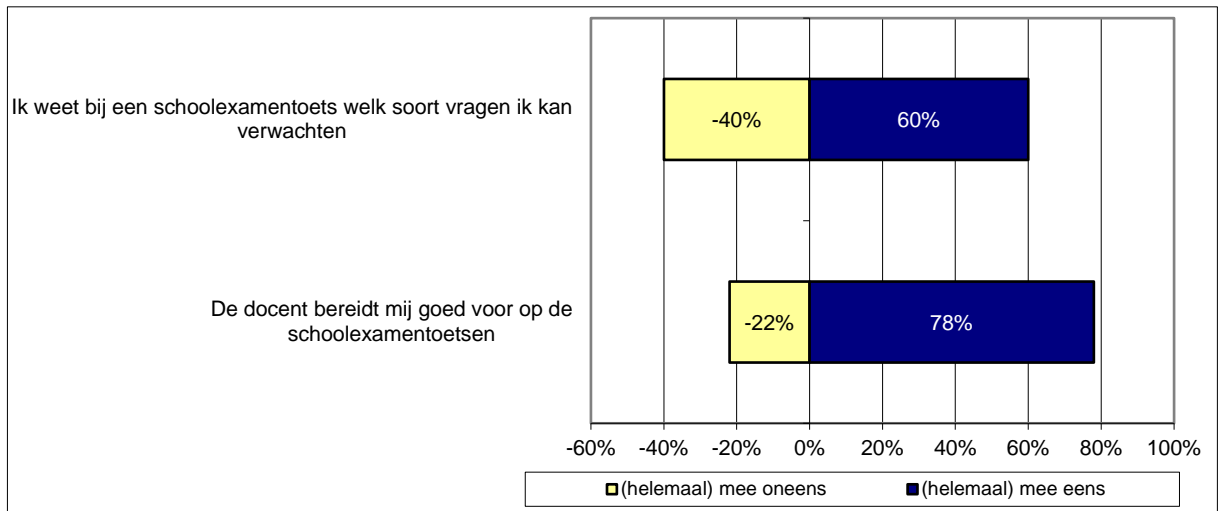

- Ruim zestig procent heeft nooit een onderzoekje binnen school uitgevoerd. Ruim twintig procent een keer.
- Iets meer dan de helft heeft nooit een onderzoekje buiten de school uitgevoerd. Ruim een kwart een keer.
- Zes op de tien leerlingen werken soms of regelmatig in groepjes. Een kwart van de leerlingen nooit.
- Driekwart van de leerlingen werken soms of regelmatig in tweetallen.
- Bijna alle leerlingen gebruiken soms (een derde) tot regelmatig (ca. zestig procent) de atlas.
- Iets minder dan de helft geeft aan dat wandkaarten nooit gebruikt worden. Bij een op de acht gebeurt het regelmatig; bij een op de drie soms.

- Kaarten via het digibord worden iets vaker gebruikt dan wandkaarten. Ruim een derde geeft aan dat dit soms gebeurt. Zo'n dertig procent geeft aan dat dit nooit gebeurt.
- Bijna de helft van de leerlingen heeft nooit luchtfoto's of satellietbeelden gebruikt.
- Veertig procent heeft nooit kaarten op de computer (bijvoorbeeld *Google Maps*) gebruikt.
- Bijna twee derde heeft nooit een presentatie gegeven. Bijna een op de vijf heeft dit een keer gedaan.
- Ongeveer de helft heeft nog nooit geoefend met examenvragen voor schoolexamentoetsen.
- Twee derde heeft nog nooit geoefend met examenvragen voor het centraal examen.

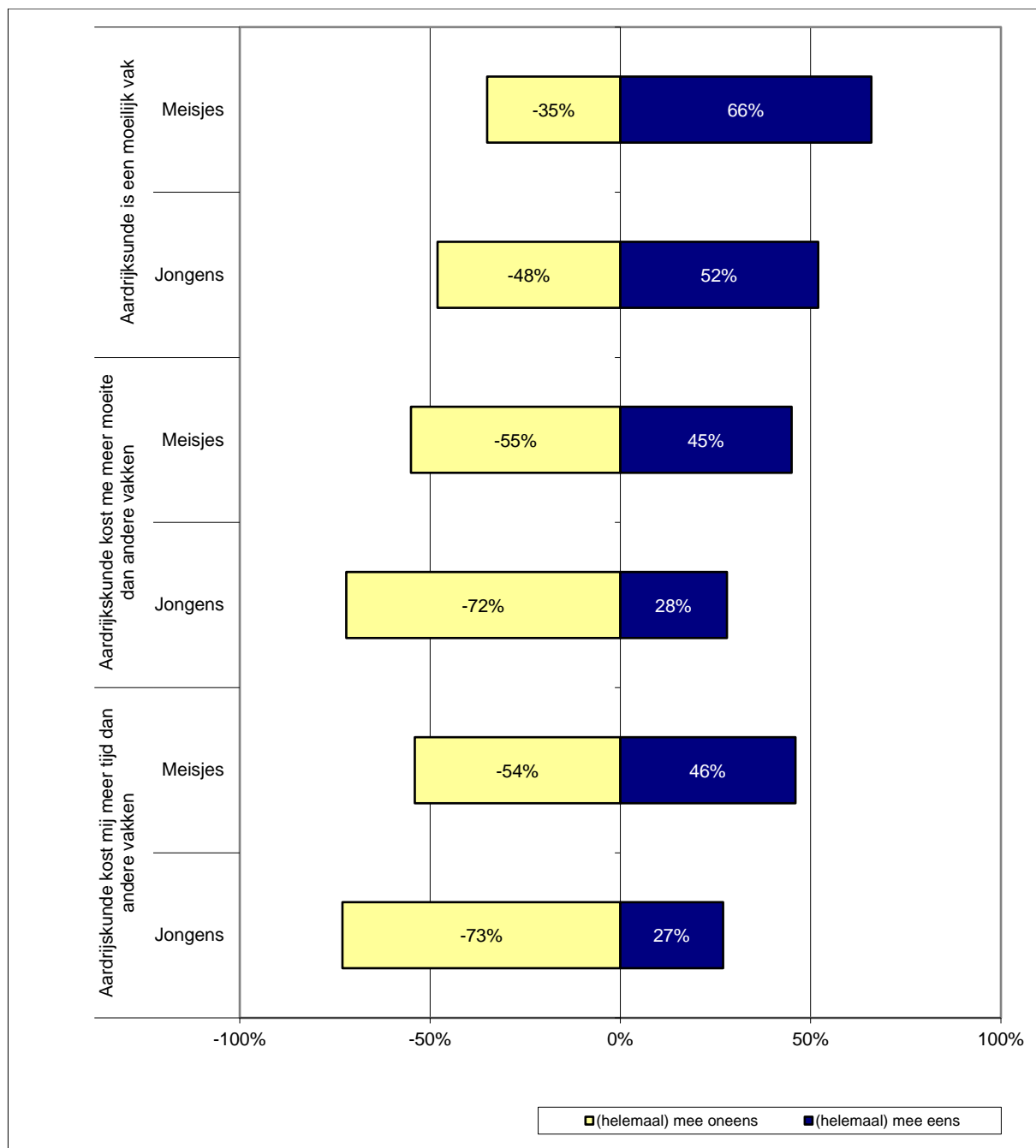
Diagram 6: Voorbereiding op het examen

- Zestig procent van de leerlingen geeft aan dat ze weten welk soort vragen ze kunnen verwachten bij een schoolexametoets.
- Vier op de vijf leerlingen geven aan dat de docent hen goed voorbereidt op de schoolexametoetsen.

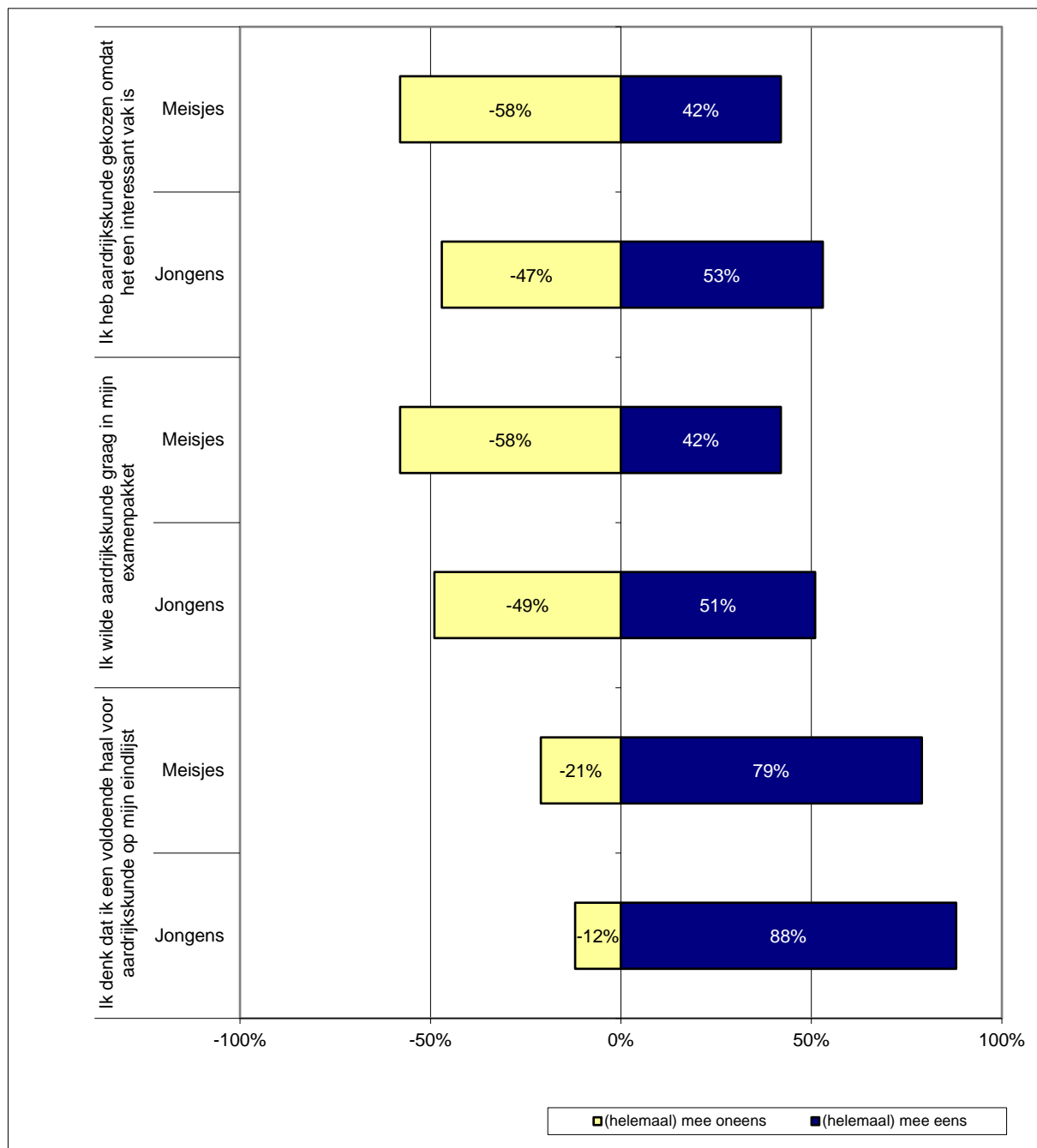
Significante verschillen tussen jongens en meisjes

Diagram 7: Wat vind je van aardrijkskunde?

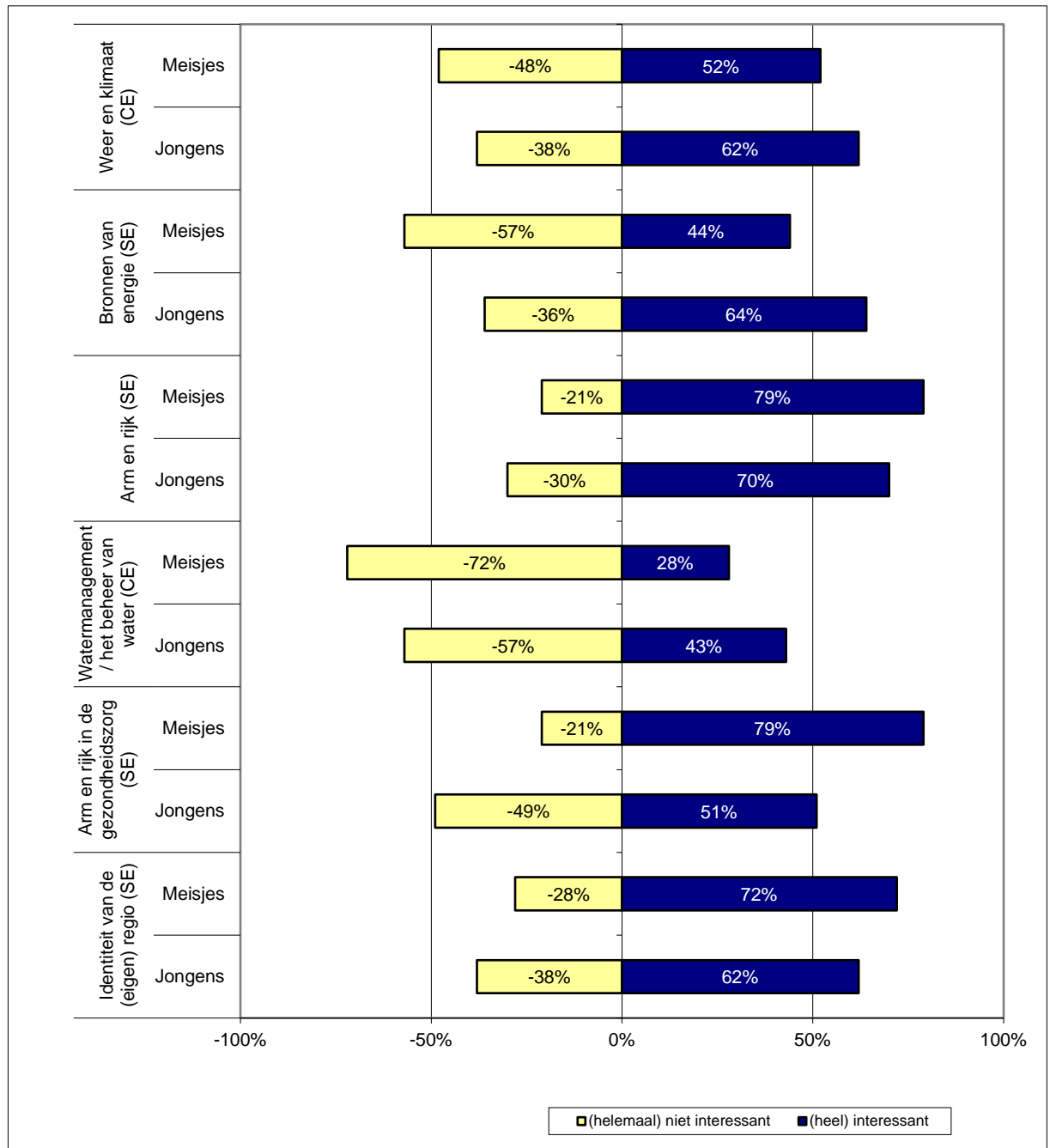
- Meisjes vinden aardrijkskunde iets vaker een moeilijk vak. Ze geven vaker aan dat het vak ze meer moeite kost dan andere vakken en meer tijd kost dan andere vakken.

Diagram 8: Wat vind je van aardrijkskunde? (Vervolg)

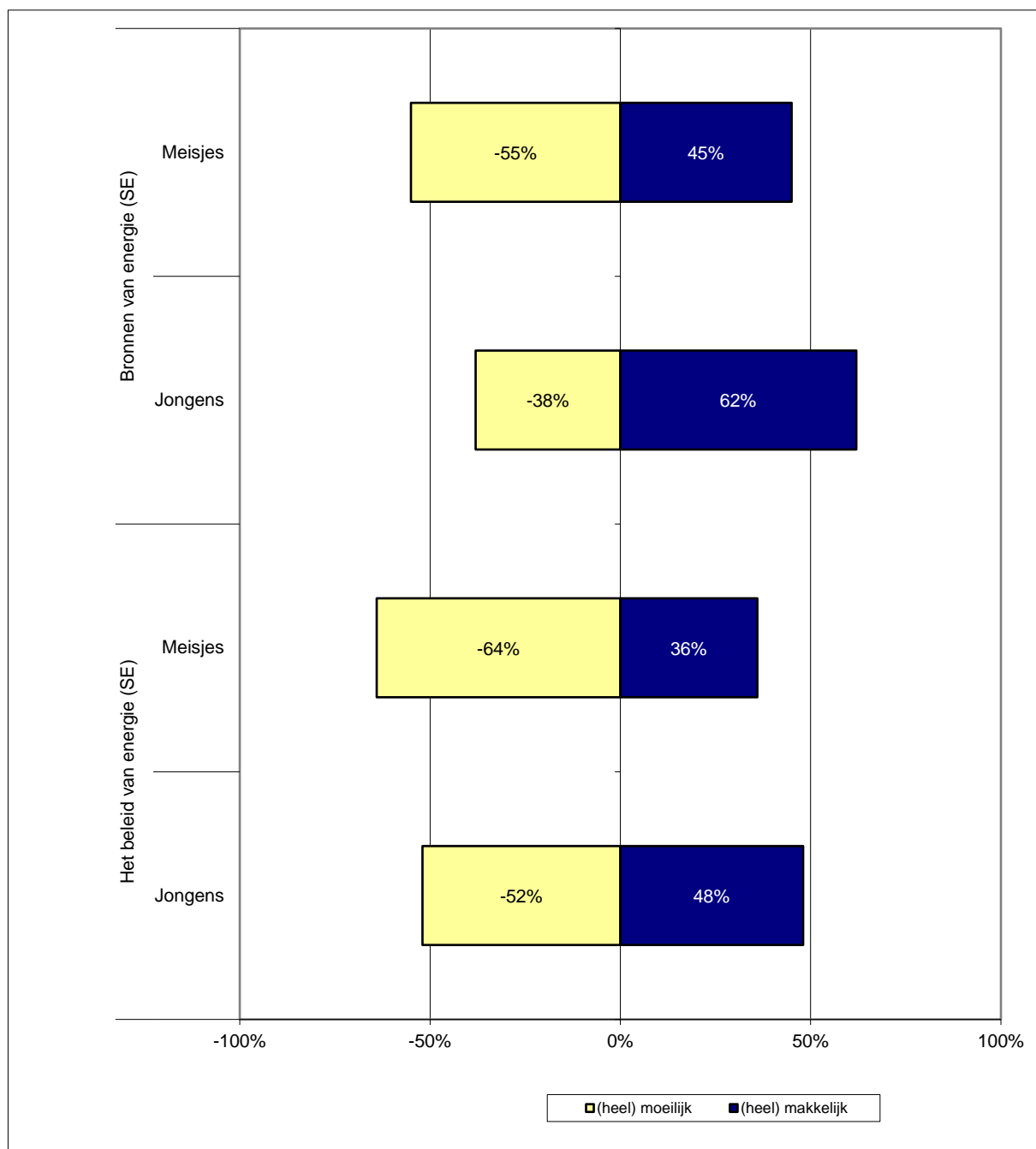
- Jongens geven iets vaker aan dat ze aardrijkskunde hebben gekozen omdat het een interessant vak is en ze geven ook vaker aan dat ze aardrijkskunde graag in het examenpakket wilden. Dit kan wellicht verklaard worden uit het feit dat jongens relatief meer in de sector Economie zitten en er daar bewuster voor kiezen; meisjes zitten naar verhouding meer in de sector Zorg en welzijn en aardrijkskunde zit hier al vaker 'standaard' in het pakket.
- Bijna alle leerlingen verwachten een voldoende te halen voor aardrijkskunde op de eindlijst. Jongens hebben dat gevoel wat vaker.

Diagram 9: Examenonderwerpen interessant?

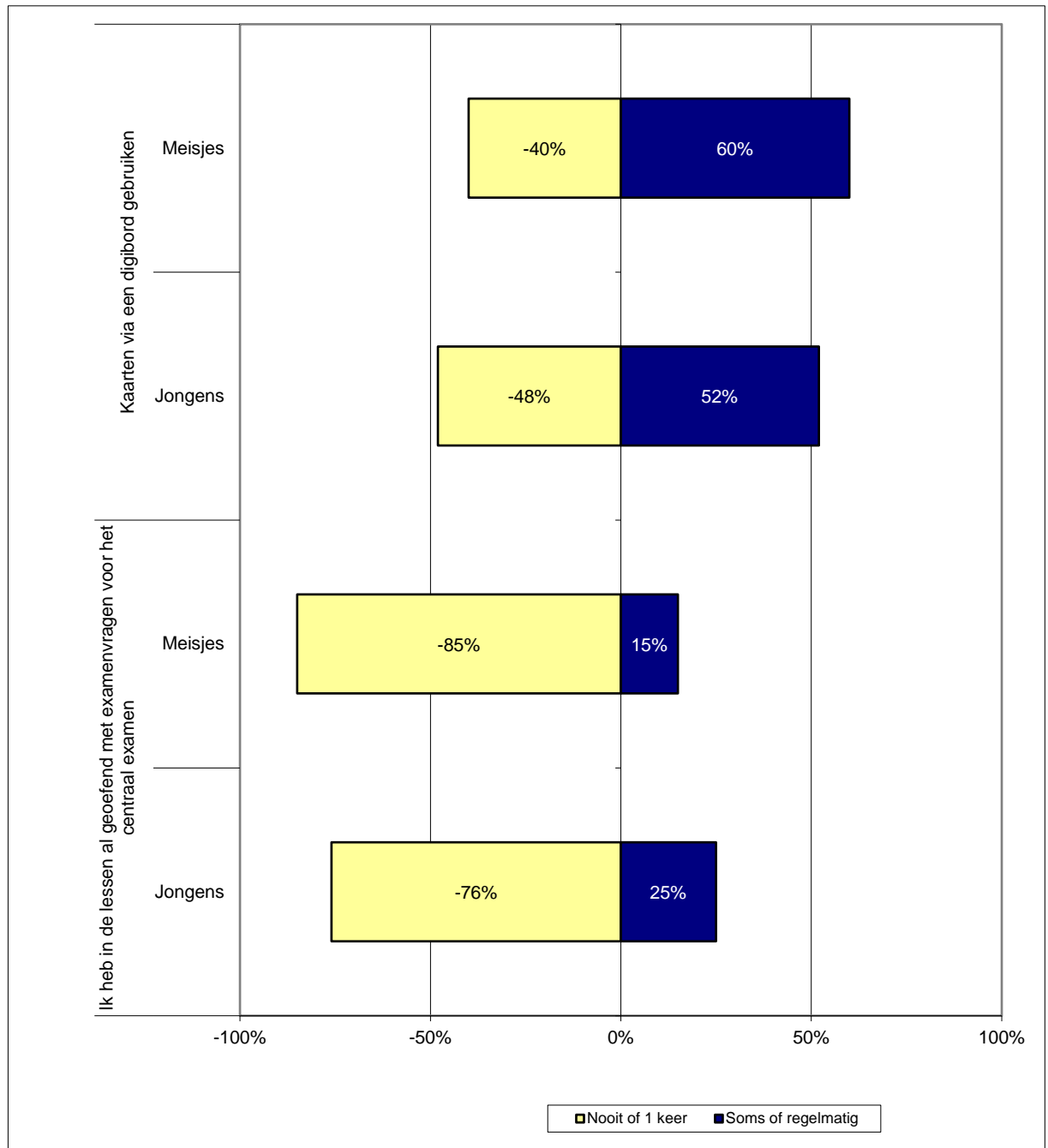
- Jongens vinden de volgende onderwerpen iets vaker interessant: Weer en klimaat, en Bronnen van energie. Watermanagement als casus vinden de leerlingen niet zo interessant; jongens vinden het onderwerp echter vaker interessant dan meisjes
- Meisjes vinden, ten opzichte van jongens, het onderwerp Arm en rijk en de casussen Arm en rijk in de gezondheidszorg, en Identiteit van de eigen regio vaker interessant.

Diagram 10: Examenonderwerpen moeilijk?

- Meisjes hebben wat vaker moeite met het onderwerp Bronnen van energie en de casus Energiebeleid.

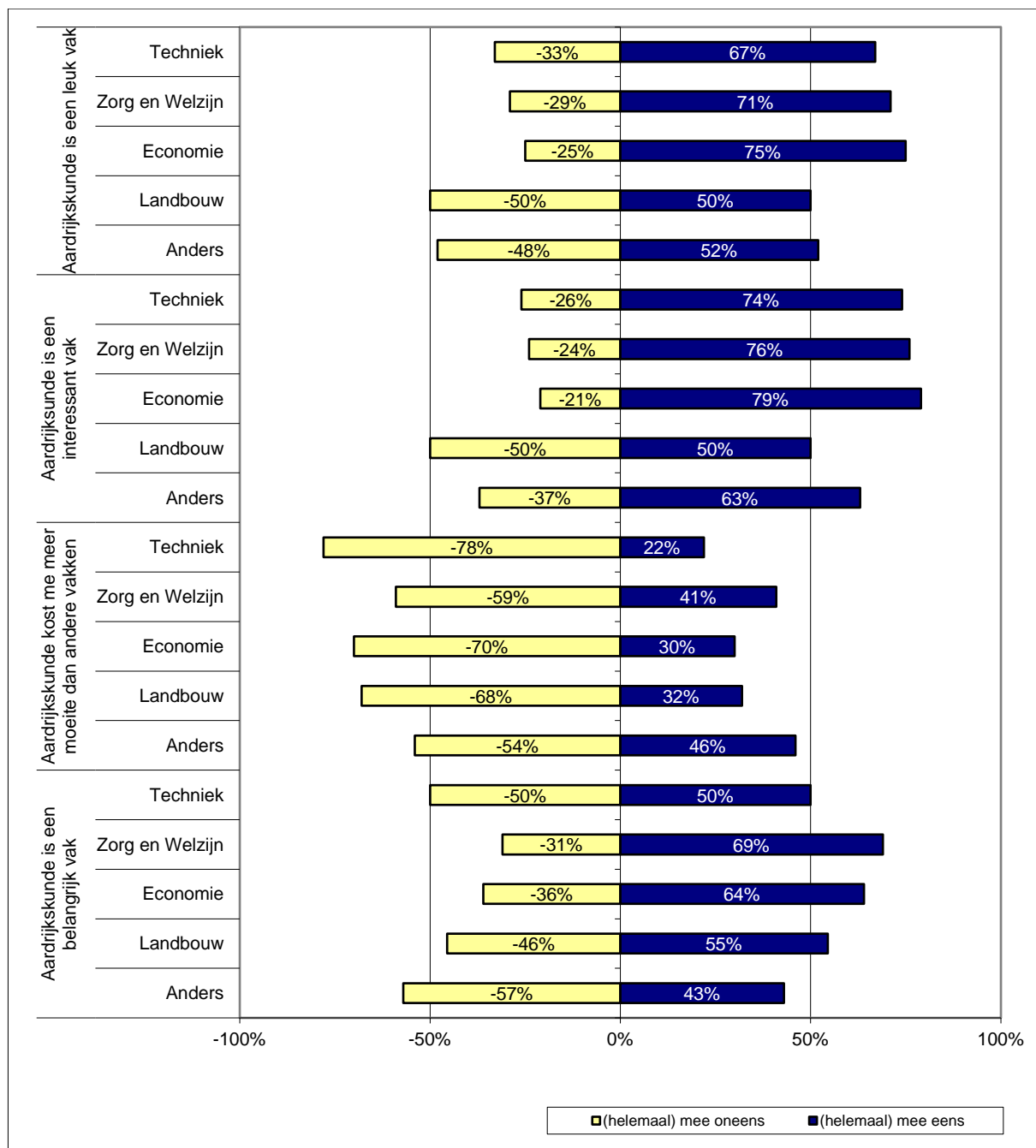
Diagram 11: Wat doe je bij aardrijkskunde / Voorbereiding op het examen

- Meisjes geven iets vaker dan jongens aan dat ze kaarten via een digibord gebruiken, en nooit of een keer geoefend hebben met centraal examenvragen.

Significante verschillen tussen sectoren

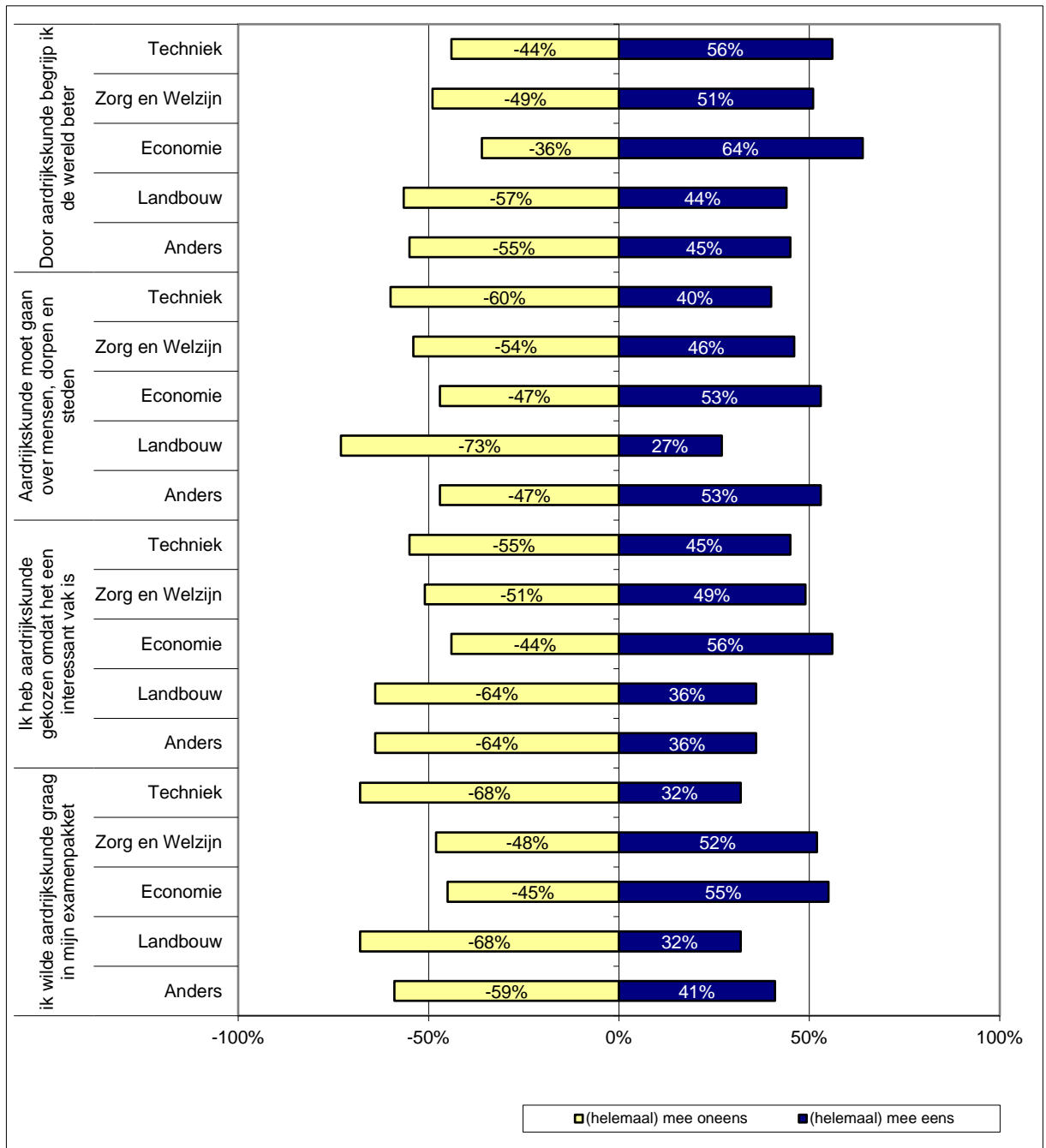
Diagram 12: Wat vind je van aardrijkskunde?

- Leerlingen in de sector Landbouw vinden aardrijkskunde naar verhouding iets minder vaak een leuk en interessant vak (50%). In de overige sectoren vindt circa 70% het een leuk vak en circa 75% het een interessant vak. Het meest positief zijn de leerlingen in de sector Economie.
- De meeste leerlingen vinden dat aardrijkskunde niet meer moeite kost dan andere vakken. Dat vinden leerlingen Techniek vaker dan de leerlingen in Zorg en welzijn.
- De leerlingen Zorg en welzijn en Economie vinden aardrijkskunde iets vaker een belangrijk vak dan de leerlingen Techniek en Landbouw.

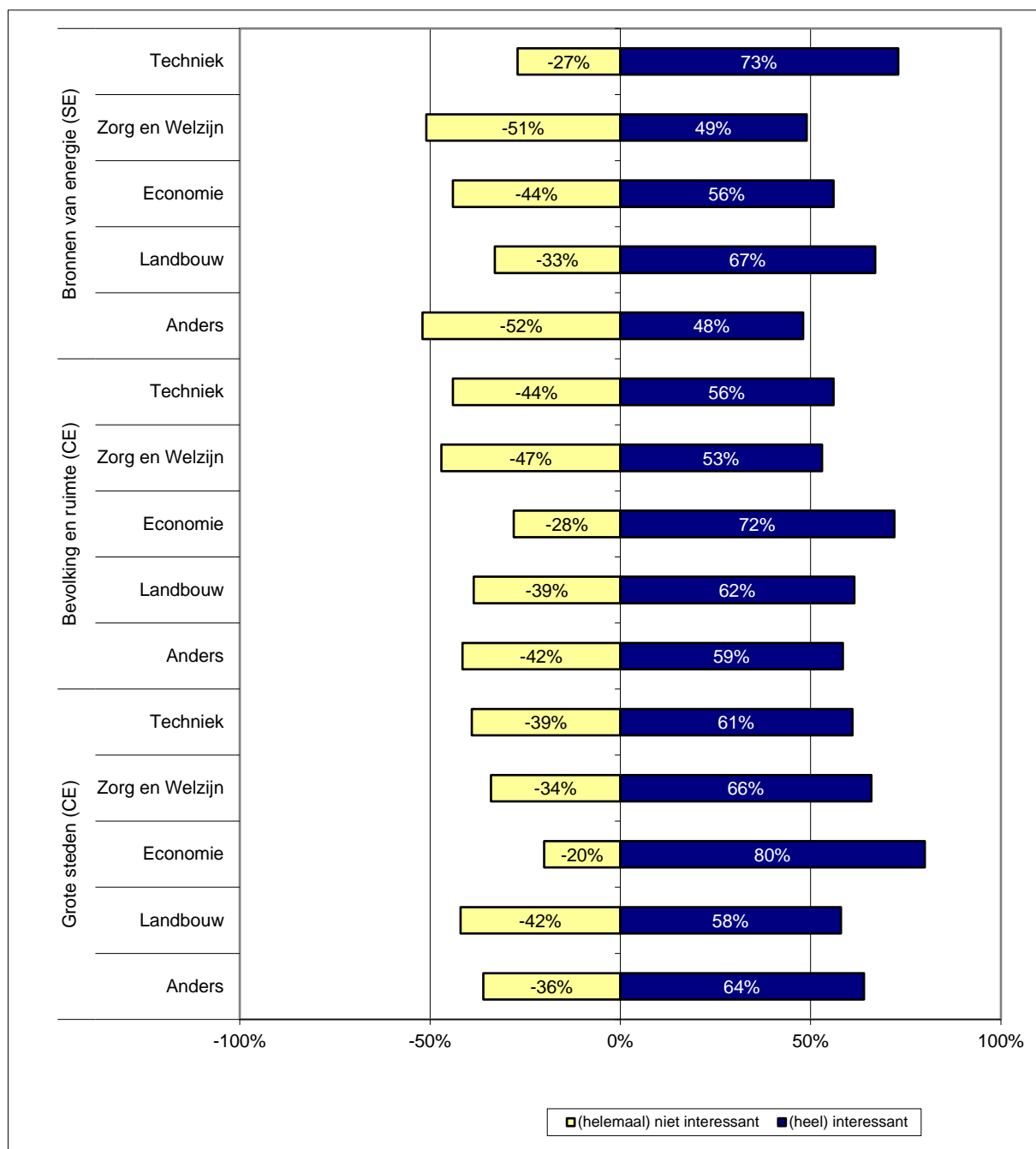

Diagram 13: Wat vind je van aardrijkskunde? (Vervolg)

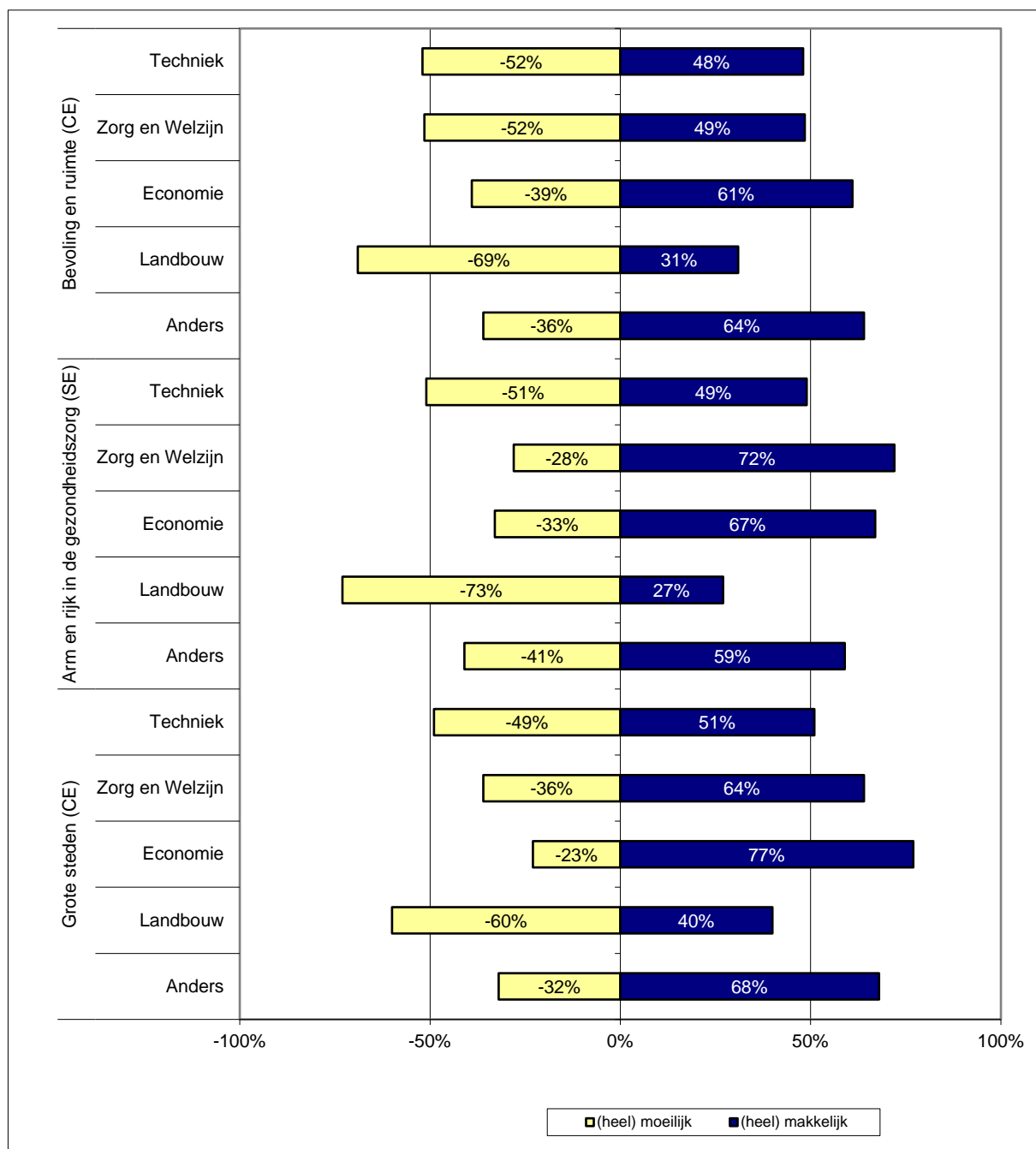
- De leerlingen Economie vinden het vaakst dat ze door aardrijkskunde de wereld beter begrijpen, gevolgd door de leerlingen Techniek en Zorg en welzijn. De leerlingen Landbouw vinden dit minder vaak.
- Leerlingen Landbouw vinden, in tegenstelling tot de andere sectoren, in meerderheid dat aardrijkskunde niet moet gaan over mensen, dorpen en steden.
- Leerlingen Economie geven, in vergelijking met de andere sectoren, het vaakst aan dat ze aardrijkskunde gekozen hebben omdat het een interessant vak is en dat ze het graag in hun examenpakket wilden hebben.
- Leerlingen Techniek en Landbouw geven het minst vaak aan dat ze aardrijkskunde graag in het examenpakket wilden. Bij Economie en Zorg en welzijn zijn de meningen verdeeld.

Diagram 14: Examenonderwerpen interessant?

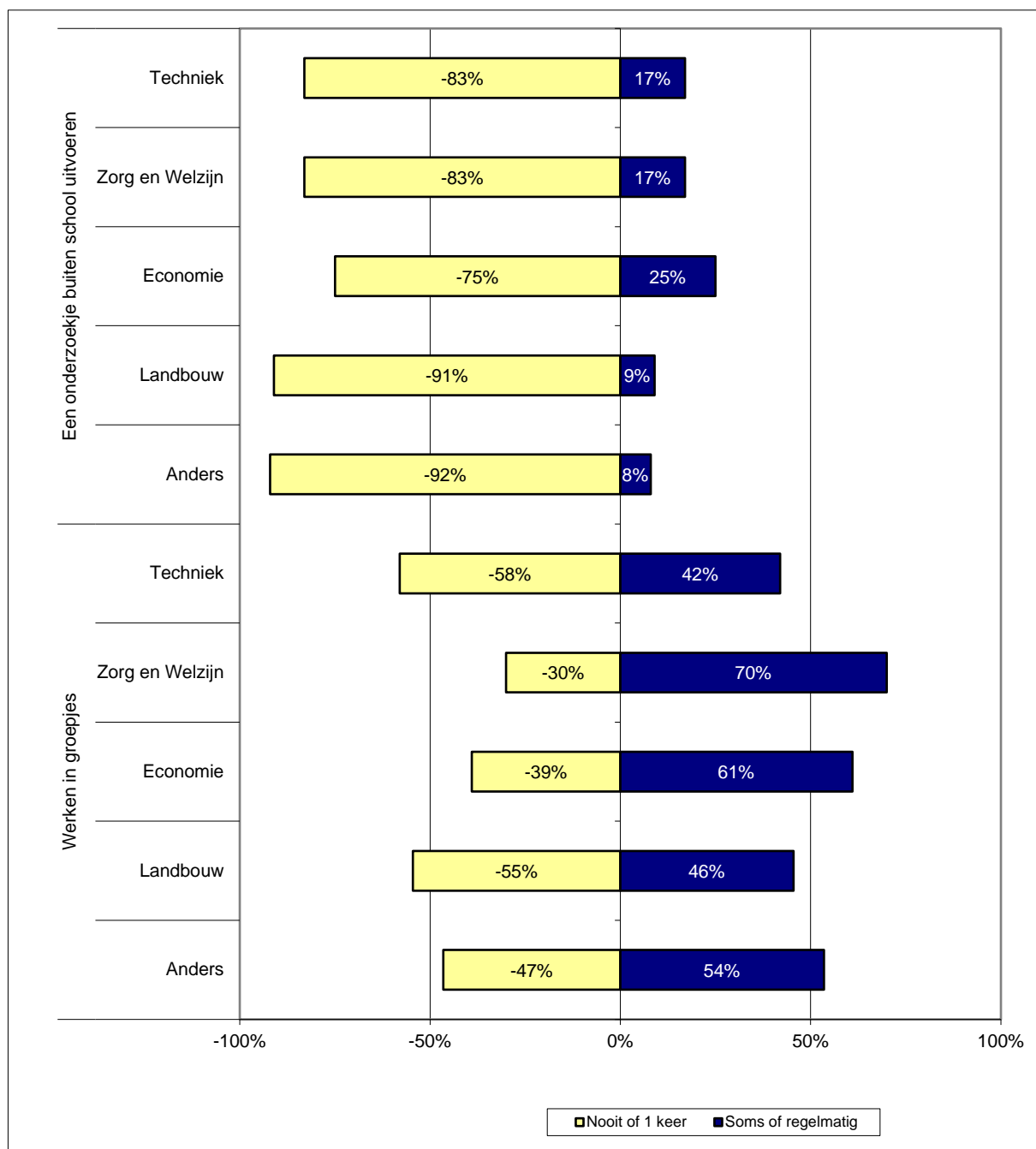
- De verschillen in interesse voor de afzonderlijke onderwerpen zijn niet zo groot. Bronnen van energie wordt het meest in de sector Techniek als interessant bestempeld (in Zorg en welzijn het minst). Bevolking en ruimte wordt vaker in de sector Economie als interessant beoordeeld (in Zorg en welzijn het minst vaak). Grote steden wordt in alle sectoren vooral als interessant gezien, het sterkst in de sector Economie.

Diagram 15: Examenonderwerpen moeilijk?

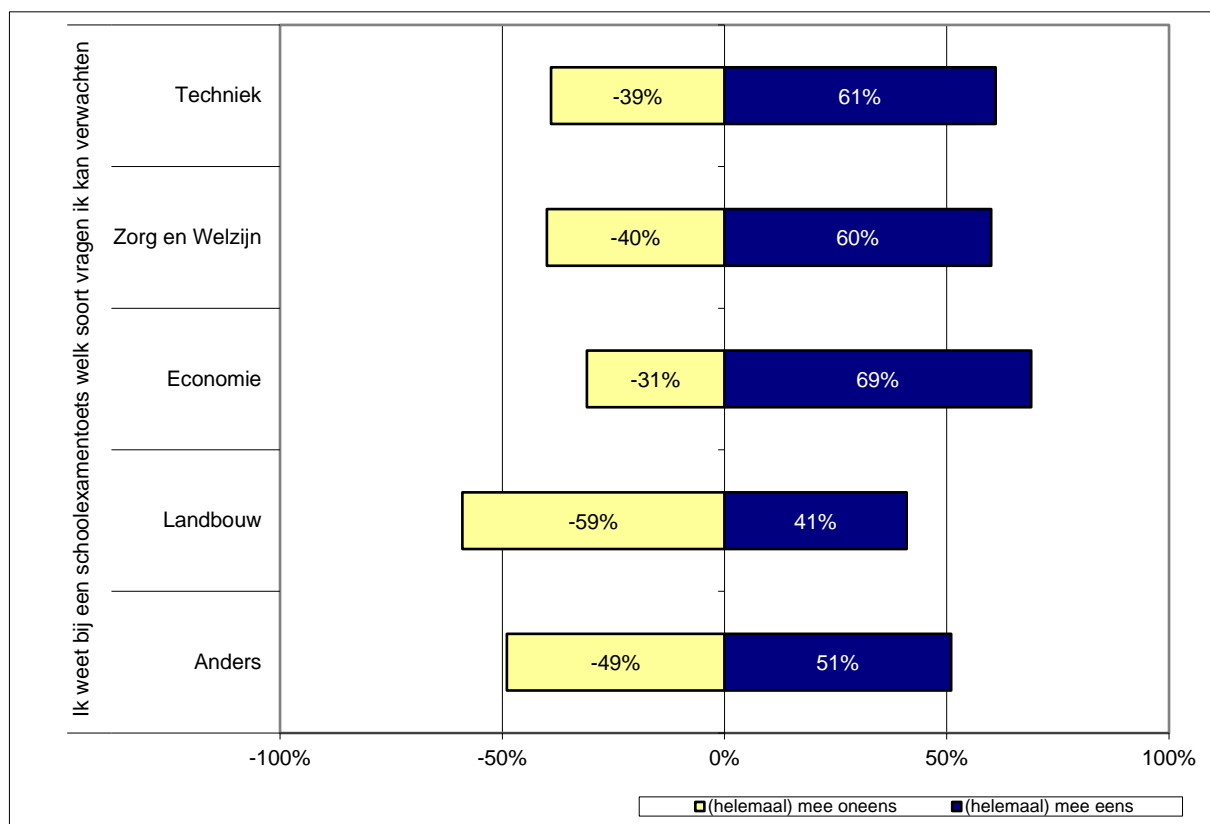
- Leerlingen Economie hebben (in relatie tot de andere sectoren) het minst moeite met het onderwerpen Bevolging en ruimte, en de casus Grote steden.
- Leerlingen Zorg en welzijn en Economie hebben het minst moeite met het onderwerp Arm en rijk in de gezondheidszorg.
- Leerlingen Landbouw hebben (in relatie tot de andere sectoren) het meest moeite met de onderwerpen Bevolging en ruimte en de casussen Arm en rijk in de gezondheidszorg en Grote steden.

Diagram 16: Wat doe je bij aardrijkskunde?

- Leerlingen in alle sectoren geven aan dat ze nooit of een keer een onderzoekje buiten de school uitvoeren. In de sector Economie gebeurt dit nog het vaakst: een kwart geeft aan dat het soms of regelmatig plaatsvindt.
- In de sectoren Zorg en welzijn en Economie wordt vaker in groepjes gewerkt dan in de sectoren Landbouw en Techniek.

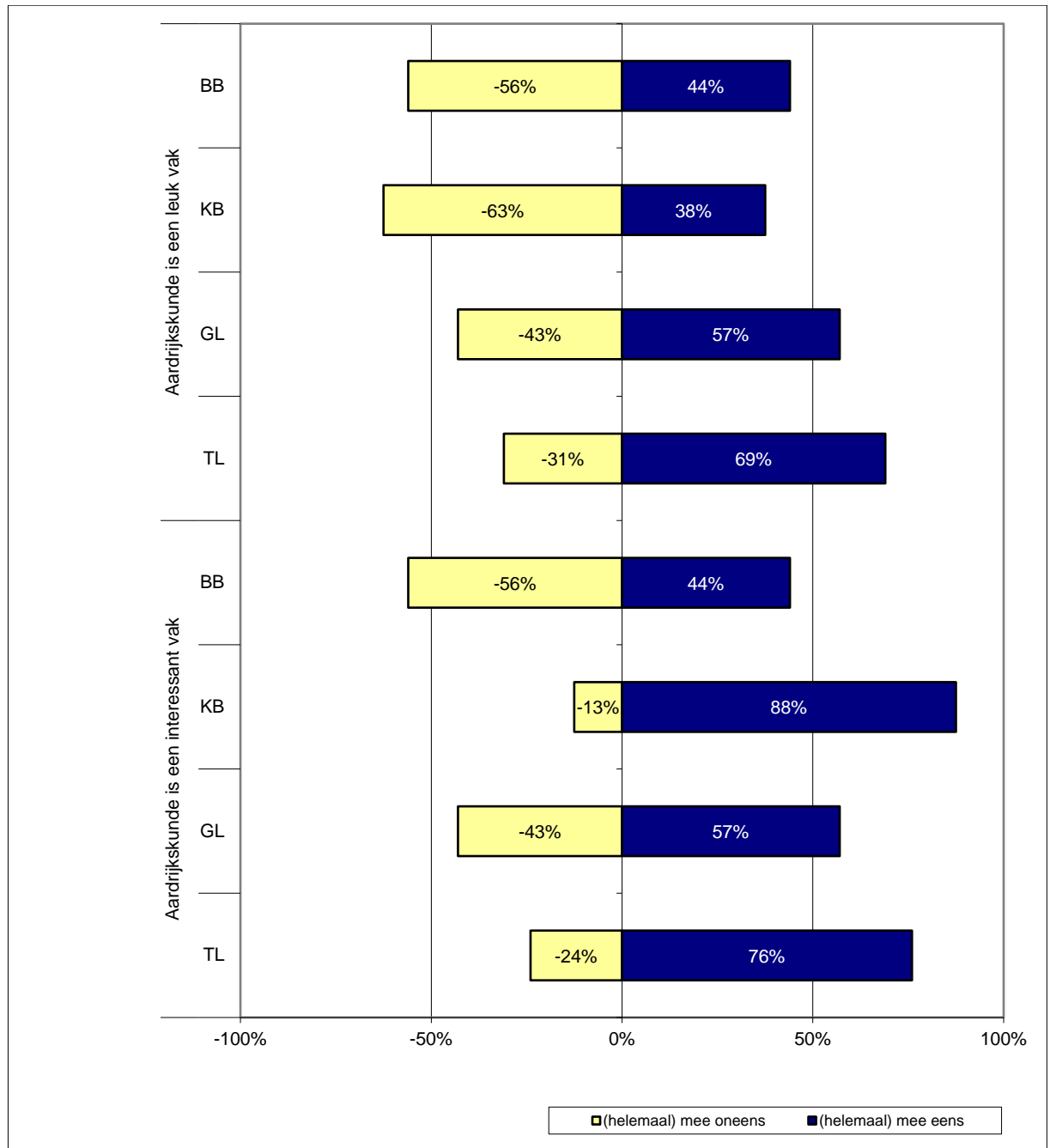
Diagram 17: Voorbereiding op het examen

- Ruim 60% van de leerlingen Economie, Techniek, en Zorg en welzijn is van mening dat ze weten welke soort vragen ze bij een schoolexametoets kunnen verwachten. Het merendeel van de leerlingen Landbouw weet dit niet.

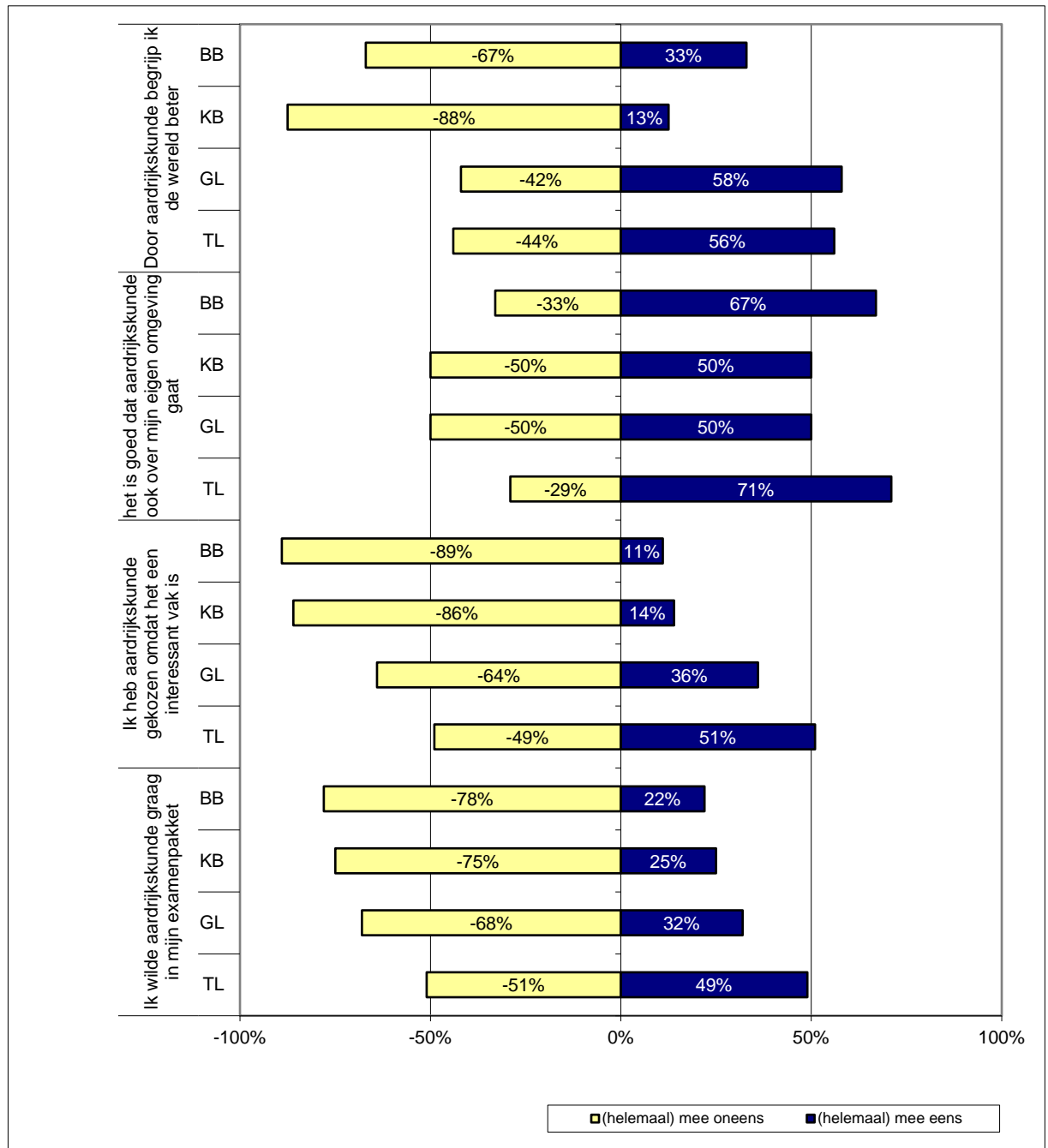
Significante verschillen tussen leerwegen

Diagram 18: Wat vind je van aardrijkskunde?

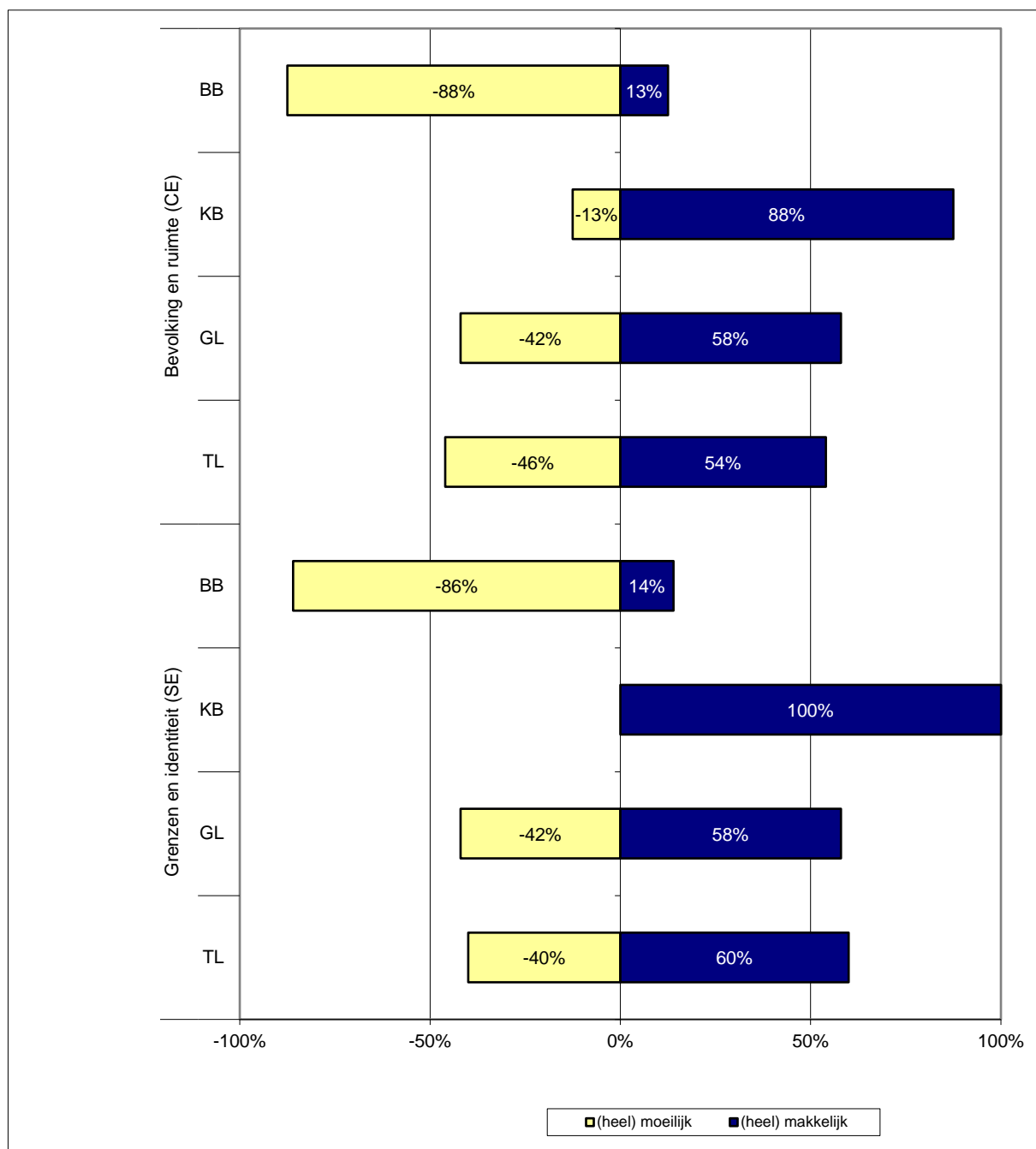
- TI-leerlingen vinden aardrijkskunde het vaakst een leuk vak.
- TI-leerlingen vinden aardrijkskunde ook relatief vaak een interessant vak. Alleen kb-leerlingen zijn hier naar verhouding nog iets positiever.

Diagram 19: Wat vind je van aardrijkskunde? (Vervolg)

- Kb- en bb-leerlingen vinden in meerderheid niet dat ze door aardrijkskunde de wereld beter begrijpen. Ruim de helft van de gl- en tl-leerlingen vindt dat wel.
- Ongeveer de helft van de tl-leerlingen heeft aardrijkskunde gekozen omdat het een interessant vak is dat ze graag in hun examenpakket wilden. Bij de andere leerwegen gaat het om een minderheid van de leerlingen.

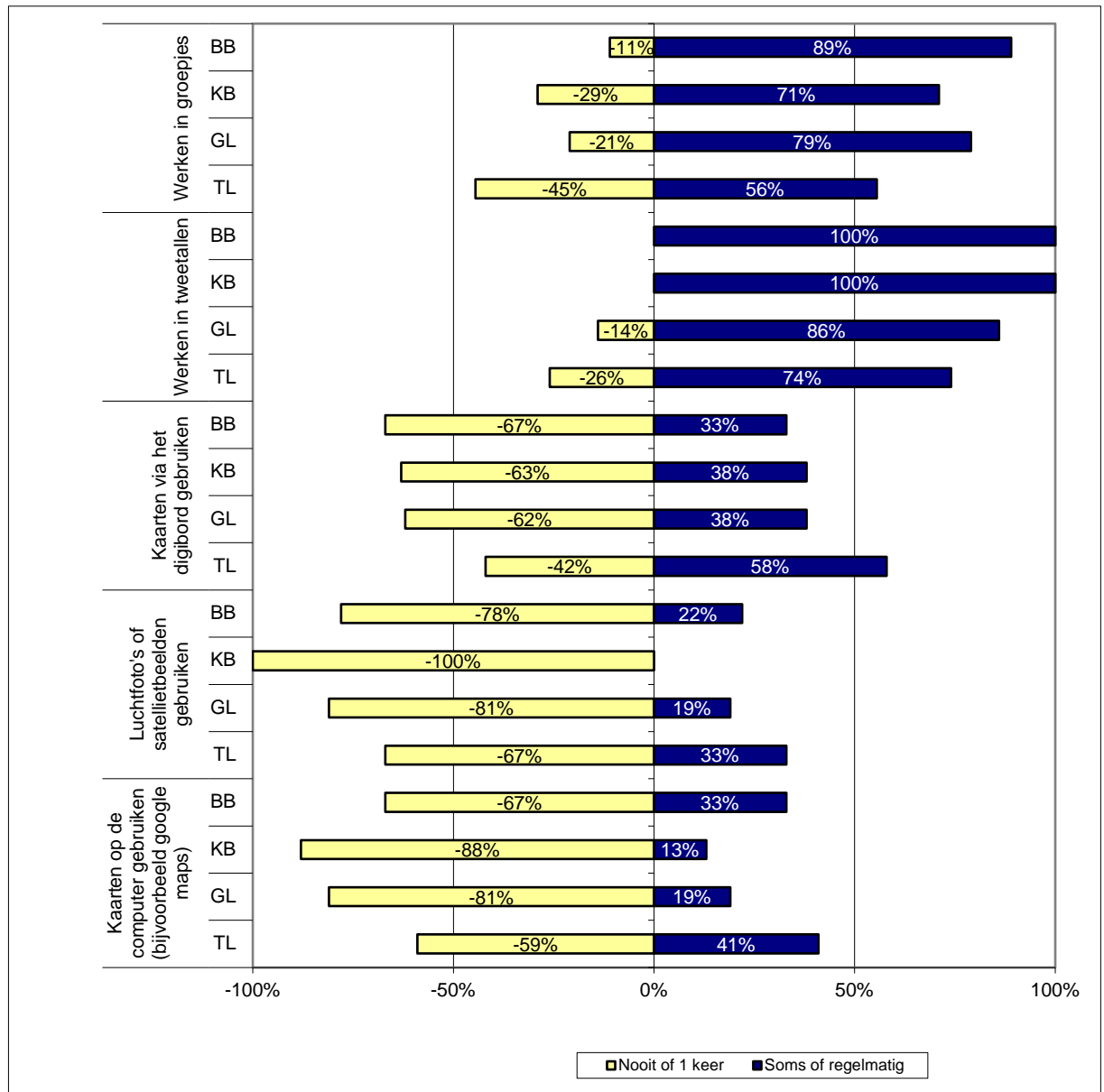
Diagram 20: Examenonderwerpen moeilijk?

- Relatief veel bb-leerlingen vinden de onderwerpen Bevolking en ruimte en Grenzen en identiteit (heel) moeilijk. De meeste leerlingen in de overige leerwegen vinden deze onderwerpen (heel) makkelijk.

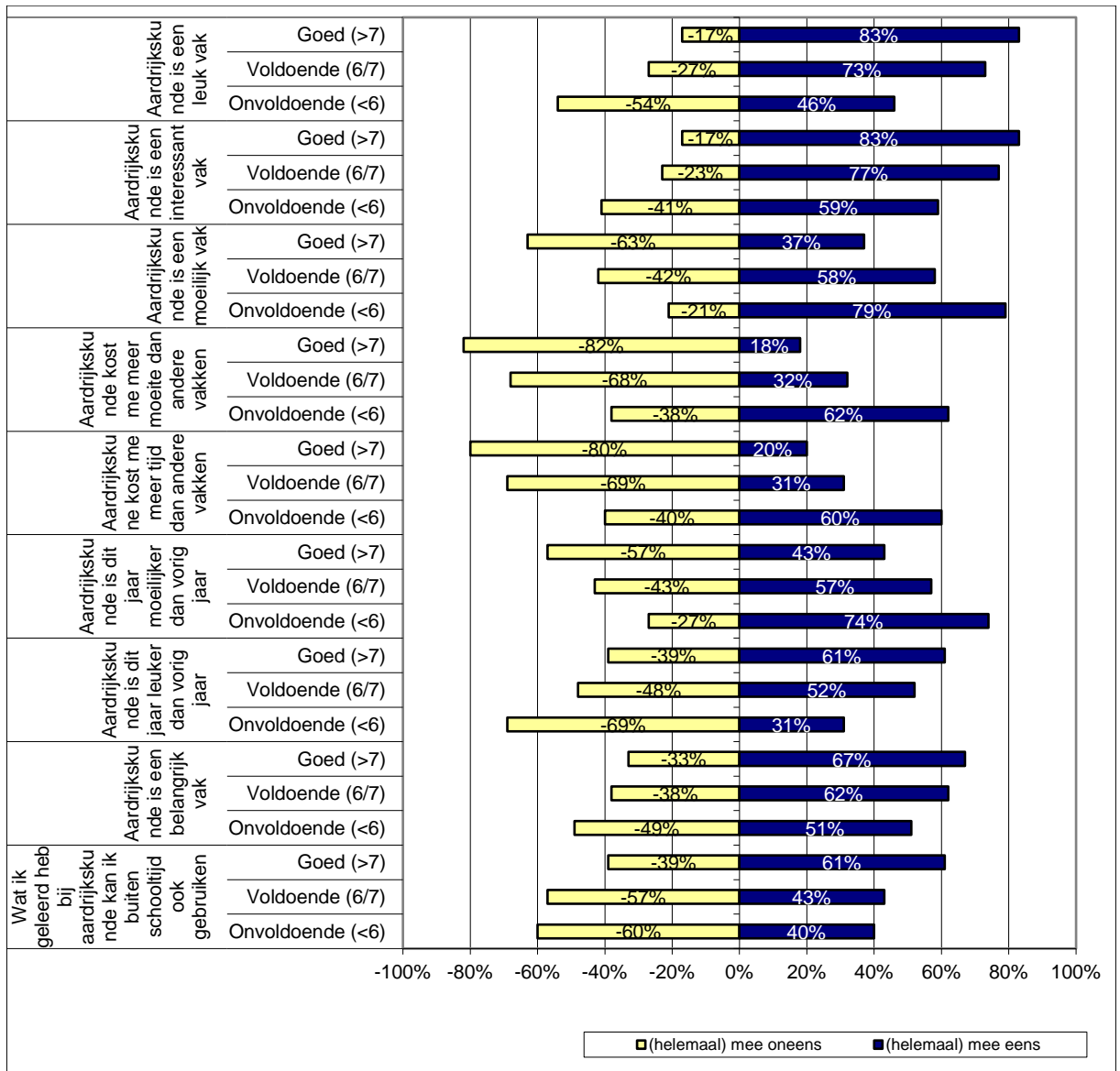
Diagram 21: Wat doe je bij aardrijkskunde?

- Een relatief kleine groep tl-leerlingen is van mening dat er soms of regelmatig in groepjes wordt gewerkt.
- Relatief veel tl-leerlingen werken soms of regelmatig met kaarten via het digibord.
- Voor alle leerwegen geldt dat een meerderheid aangeeft dat er nooit of een keer gewerkt wordt met luchtfoto's of satellietbeelden, en met kaarten op de computer. In de tl gebeurt dit nog het meest.

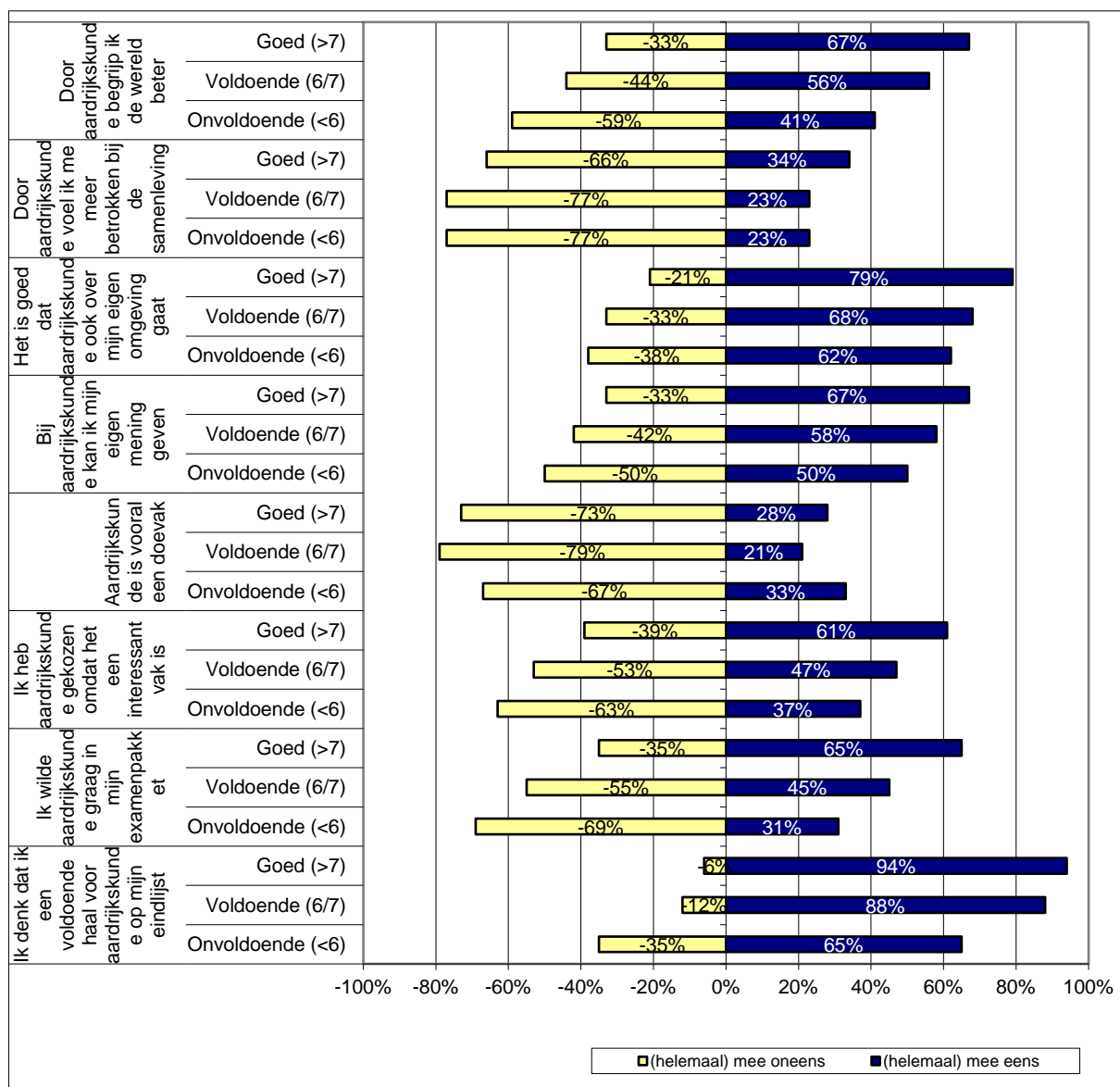
Significante verschillen tussen goede en slechte leerlingen

Diagram 22: Wat vind je van aardrijkskunde?

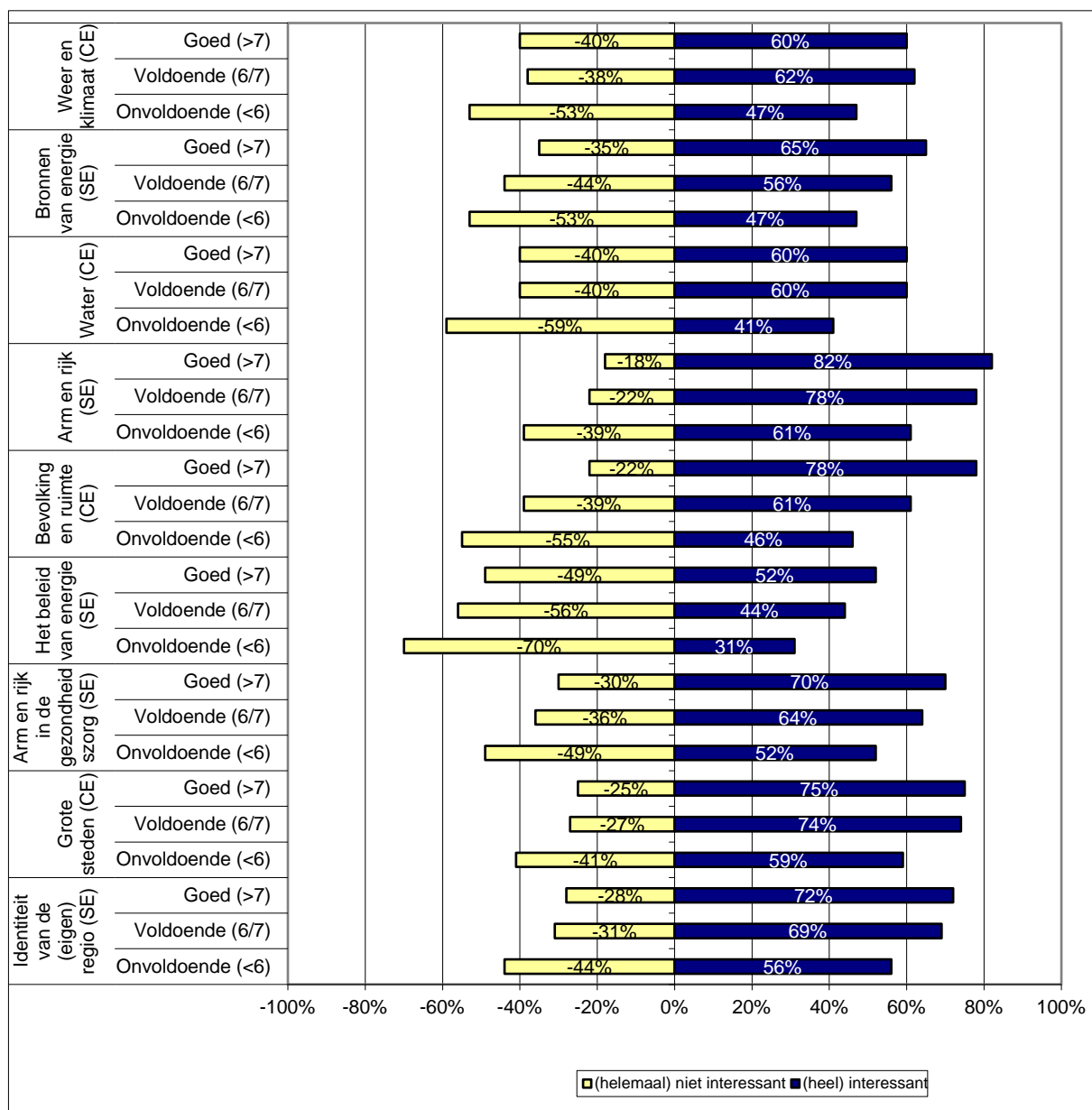
- De betere leerlingen vinden aardrijkskunde vaker een leuk, interessant en belangrijk vak. Ze hebben het vaker gekozen omdat het een interessant vak is en wilden het vaker graag in hun examenpakket. Verder geven ze vaker aan dat wat bij aardrijkskunde geleerd is ook buiten schooltijd te gebruiken is.
- De minder goede leerlingen vinden aardrijkskunde vaker een moeilijker vak, dat meer moeite en tijd kost dan andere vakken en dat moeilijker is dan vorig jaar.

Diagram 23: Wat vind je van aardrijkskunde? (Vervolg)

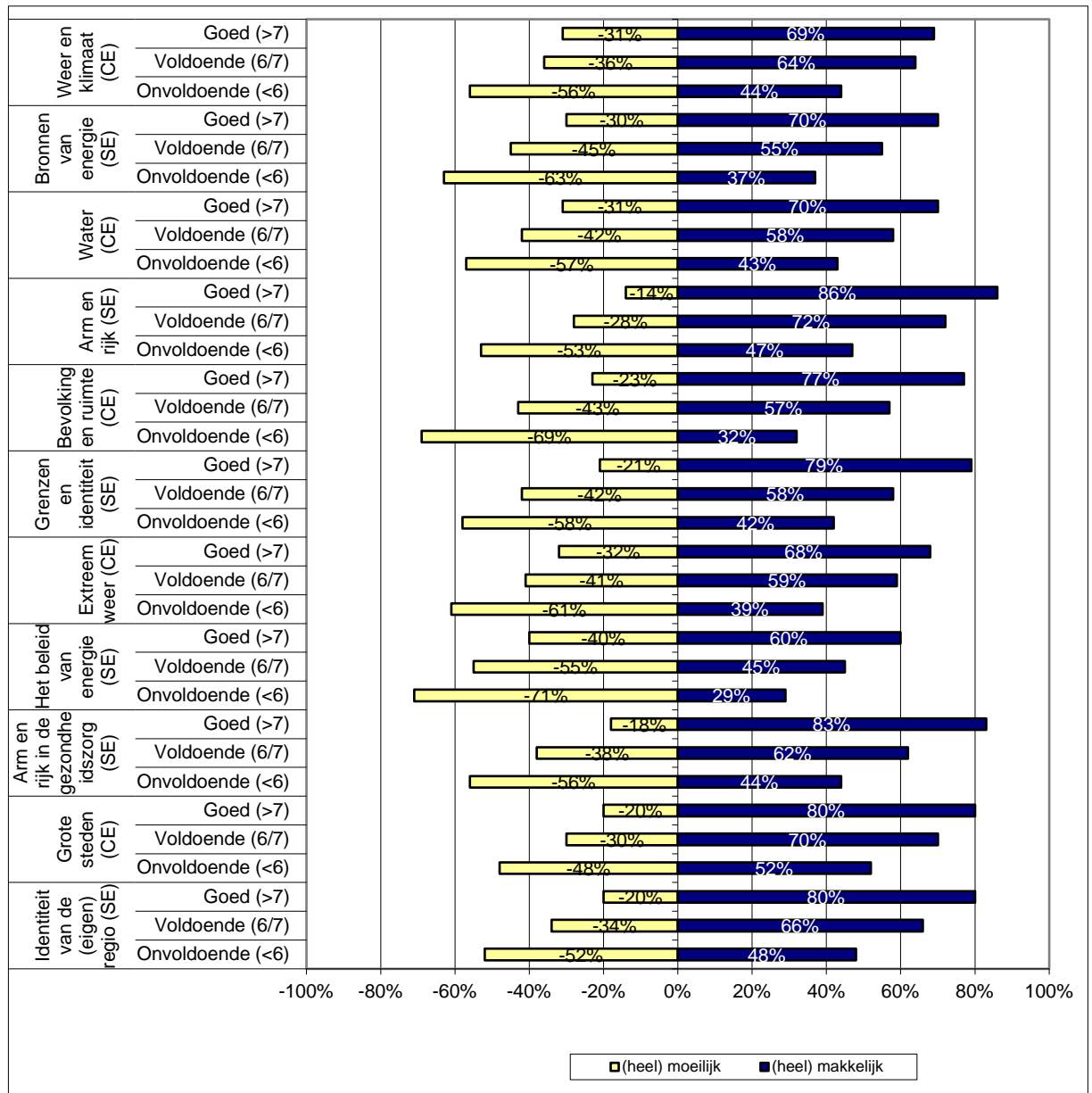
- Betere leerlingen vinden dat ze door aardrijkskunde de wereld beter begrijpen. Ze voelen zich ook meer betrokken bij de samenleving (al is dit ook bij de betere leerlingen een minderheid).
- Betere leerlingen vinden het vaker goed dat aardrijkskunde ook over de eigen omgeving gaat, en dat ze bij aardrijkskunde een eigen mening kunnen geven.
- Betere leerlingen hebben aardrijkskunde vaker gekozen omdat het een interessant vak is, en wilden het vak over het algemeen graag in hun examenpakket.
- Van de leerlingen die nu onvoldoende staan denken twee op de drie leerlingen dat ze (alsnog) een voldoende halen voor het vak op de eindlijst.

Diagram 24: Examenonderwerpen interessant?

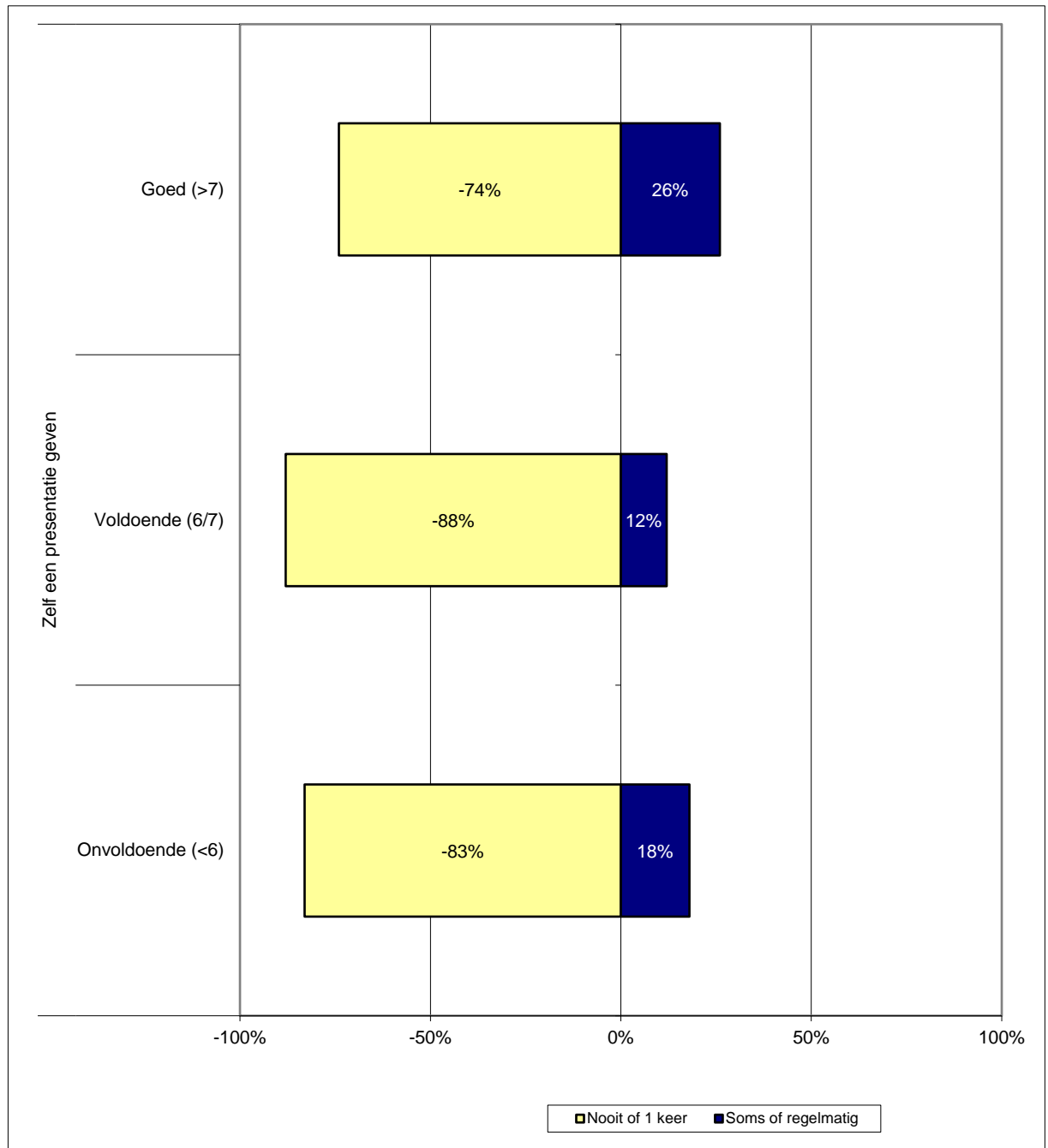
- De betere leerlingen vinden (bijna altijd) vaker de verschillende onderwerpen interessant.
- Het verschil in interesse tussen goede en minder goede leerlingen is het sterkst bij het onderwerp Bevolking en ruimte.

Diagram 25: Examenonderwerpen moeilijk?

- Minder goede leerlingen vinden vaker de afzonderlijke onderwerpen moeilijk. Het meest duidelijk is dit aan de orde bij de onderwerpen Bevolking en ruimte, Arm en rijk, Grenzen en identiteit, en bij de casus Arm en rijk in de gezondheidszorg.

Diagram 26: Wat doe je bij aardrijkskunde?

- Betere leerlingen geven iets vaker aan dat ze soms of regelmatig een presentatie geven.